

Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden

Schotel uit 1763 van de
Alsebergers handbooggilde

Extra editie → tijdschrift januari 2026
24ste jaargang

COLOFON

FVHS vzw

Is een Federatie die actief is rond de Vlaamse Schutterijen. De Federatie heeft als doel de schuttersgebruiken bekendheid geven door publicaties, demonstraties en archiefbeleid.

MAATSCHAPPELIJKE ZETEL

SECRETARIAAT

Hazenpark 15, 9800 Deinze

TELEFOON & MAIL

0475 47 22 96

secretariaat@vlaamseschuttersgilden.be

REKENINGNUMMER

IBAN BE25 7350 0111 5282

BIC KREDBEBB

HET BESTUUR

VOORZITTER

Danny De Vetter

ONDERVOORZITTER

Harry Vanderhenst

SECRETARIS

Jo Boenders

PENNINGMEESTER

Jeannine Jonckers

BESTUURDERS

Norbert Valcke

Maarten Dirikx

Luc Baens

Hans Van Bockstael

Patrick Syx

Davy Ickx

HOOFDREDACTEUR

Koen De Graeve

CEREMONIEMEESTER

Eddy Vanbergen

Tijdschrift van de
FEDERATIE van VLAAMSE
HISTORISCHE
SCHUTTERS GILDEN VZW

www.vlaamseschuttersgilden.be

Extra editie → tijdschrift januari 2026
Jaargang 24

HOOFDREDACTIE:

Koen De Graeve

Warandestraat 8

8790 Waregem

Tel: 0486 34 35 66

redactie@vlaamseschuttersgilden.be

REDACTIELEDEN:

Davy Goedertier

Davy Ickx

Mark Demulder

Miel Roussard

UITGAVE:

vzw Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden

Vlaanderen
verbeelding werkt

Inventaris
Immaterieel
Erfgoed

WOORDJE VAN DE REDACTIE

Welkom, lezers van het tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden.

Met het luiden van het nieuwe jaar richten wij, in de geest van onze eeuwenoude schutterstradities, onze oprechte beste wensen aan alle schutters, gilden en hun families. Moge 2026 een jaar zijn van vaste hand en scherp oog, van kameraadschap aan de schietstand, van fierheid in de stoet en van verbondenheid rond het vaandel. Dat gezondheid, voorspoed en gilde-eer u mogen vergezellen, vandaag en het hele jaar door.

We wensen u veel leesplezier en kijken uit naar een vruchtbare samenwerking binnen onze Federatie.

Koen De Graeve, hoofdredacteur FVHS

Beste lezers,

Vlaanderen ademt geschiedenis. In onze steden, gemeenten en dorpen leeft een rijke folklore die generaties met elkaar verbindt. Binnen dat brede erfgoed nemen de schutterijen een bijzondere plaats in. Vaak behoren zij tot de oudste verenigingen van onze gemeenschap: stille getuigen van eeuwenoude tradities, gedragen door verbondenheid en burgerzin.

Schutterijen zijn meer dan rituelen, uniformen en vaandels. Ze zijn dragers van waarden. Ze brengen mensen samen rond respect, discipline, kameraadschap en fierheid op het lokale verleden. In een snel veranderende samenleving bieden zij houvast en continuïteit: een tastbare brug tussen verleden, heden en toekomst.

Het in ere houden van deze aloude tradities is geen vanzelfsprekendheid. Het vraagt inzet, overtuiging en vooral blijvend engagement. Daarom is jeugdwerking van onschatbare waarde. Door jonge mensen warm te maken voor het schuttersleven, geven we niet alleen kennis en vaardigheden door, maar ook een sterk gevoel van identiteit en verbondenheid. De jeugd is geen toeschouwer van ons erfgoed, maar de toekomstige hoeder ervan.

De Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden speelt hierin een cruciale rol. Zij behartigt de belangen van de schutterijen bij diverse overheden, ondersteunt

verenigingen in hun dagelijkse werking en waakt over de erkenning en waardering van dit immaterieel cultureel erfgoed. Dankzij deze gezamenlijke stem staan de schuttersgilden vandaag sterker dan ooit.

Onze liefde voor de schutterijen is diepgeworteld in respect voor traditie, maar richt zich tegelijk op de toekomst. We staan voor uitdagingen op het vlak van verjonging, zichtbaarheid, regelgeving en maatschappelijke veranderingen. Toch blijven we dromen: van bloeiende gilden, van volle schietstanden, van trotse optochten en van een traditie die blijft leven.

Dat is waarom ons werk zo belangrijk is. Niet alleen om te bewaren wat was, maar om te bouwen aan wat komt. Met overtuiging, met passie en met vertrouwen in de kracht van onze schutterijen.

In bijlage vindt u een woord van de voorzitter, samen met de oproep tot betaling van het lidgeld voor het seizoen 2026. Met deze bijdrage ondersteunt u rechtstreeks de werking van onze Federatie en helpt u mee om het rijke schutterserfgoed in Vlaanderen levendig en toekomstgericht te houden.

In dit extra nummer brengen wij een uitgebreid en diepgravend artikel met als titel *“Eeuwenoude tinnen schotels van schuttersgilden uit de Zennevallei vóór 1830”*. Auteur Karsten Vandebotermiet, gepassioneerd verzamelaar en kenner van het gebruik van tin binnen gilden en bijhorende plechtige gelegenheden, publiceerde reeds meerdere bijdragen over dit vaak onderbelichte, maar bijzonder waardevolle aspect van ons schutterserfgoed.

Anno 2026 is het niet eenvoudig om de schuttersgilden uit onze dorpen tijdens het ancien régime historisch te duiden. Net daarom zijn de bewaarde tinnen schotels van onschatbare waarde. Zij tonen aan dat deze gilden geen loutere ‘vriendenclubjes’ waren, maar formeel georganiseerde gezelschappen met eigen tradities, ceremonies en gebruiken.

Een nieuw lid, de plaatselijke heer, een wedstrijd, een huwelijk of een geboorte binnen de gilde: aan gelegenheden om tinnen schotels te schenken was er geen gebrek. Deze rituelen stonden het gezellige samenzijn, het versterken van de sociale cohesie en het uitbouwen van een sterke dorpsidentiteit allerm minst in de weg. Integendeel, zij vormden er de ruggengraat van.

Dit artikel richt zich in het bijzonder tot liefhebbers van diepgaand historisch en materieel onderzoek. Voor verzamelaars is dit thema opnieuw bijzonder actueel, waarbij kennis en context een cruciale rol spelen in de waardering van deze objecten. Juist daarom is de studie van deze schotels zo belangrijk: van vele schuttersgilden ging het archief grotendeels verloren, maar via deze tastbare voorwerpen krijgen we vandaag opnieuw inzicht in hun organisatie, hun waarden en hun betekenis binnen het dorpsleven van weleer.

Het artikel verscheen eerder in het trimestrieel tijdschrift *“En het dorp zal duren”* van het heemkundig genootschap Van Withem uit Beersel, en wordt hier met toestemming hernomen om een breder publiek te laten kennismaken met dit boeiende stukje schutterserfgoed.

Koen De Graeve, hoofdredacteur FVHS

Aan allen die meewerkten aan dit nummer, hartelijk dank vanwege de redactie.

© Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw, 2026
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Teksten en/of foto's voor het tijdschrift nr. 65 insturen voor
15 maart 2026 naar onderstaand mailadres:

redactie@vlaamseschuttersgilden.be

Vos Industrie Mastenbouw

Sinds **1970** uw partner in vakwerkmasten en buismasten
Onderhoud & herstellingen van boogschuttersmasten

MEER INFORMATIE OVER ONZE MASTEN ?
Neem gerust contact op!

Tervantstraat 3 (Poort West-Limburg) - 3583 Paal
☎+32 11/422896 info@vos-industrie.be

De toekomst van de historische schuttersgilden

Vlaanderen – België – Europa: een helder overzicht

Historische context

De Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden (FVHS) werd opgericht in 1999 met als doel de rijke traditie van de historische schuttersgilden in Vlaanderen te ondersteunen en te verbinden. Gedurende 27 jaar kon de Federatie rekenen op structurele subsidies. Door het wegvallen van deze financiering staat de FVHS vandaag voor een belangrijke uitdaging, maar tegelijk ook voor een heroriëntatie richting een duurzame en toekomstgerichte werking.

Huidige werking van de FVHS

Vandaag blijft de FVHS een cruciale spil in het Vlaamse schutterslandschap. De Federatie behartigt de belangen van haar leden, zet zich in voor de bescherming van cultureel erfgoed en werkt nauw samen met erfgoedpartner Histories. Daarnaast verzorgt zij een digitaal tijdschrift, beheert zij een informatieve website en biedt zij verzekeringsmodaliteiten aan voor haar aangesloten gilden. Ongeveer 1.250 leden maken momenteel deel uit van deze werking. Om de continuïteit te waarborgen wordt vanaf 1 januari 2026 een lidgeld van € 2,50 per gilde ingevoerd. Tegelijk is de Federatie op zoek naar versterking: de functies van griffier en penningmeester zijn momenteel vacant.

Structuur op Belgisch niveau

Op Belgisch niveau fungeert het Belgisch Overlegorgaan van Historische Schuttersgilden (BOHSG) als verbindende koepel. Dit overlegorgaan werd opgericht in 1993 en vertegenwoordigt vandaag ongeveer 160 gilden. Het BOHSG stimuleert samenwerking en afstemming tussen de Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap. Voor het werkjaar 2026 bedraagt het lidgeld € 12,50, waarvan € 4 bestemd is voor de Belgische werking en € 8,50 wordt doorgestort naar de Europese koepelorganisatie (EGS). Ook hier zijn engagementen welkom: de functies van voorzitter en penningmeester komen vrij vanaf 1 april 2026.

Europees niveau – EGS

Internationaal zijn de schuttersgilden verenigd binnen de Europese Gemeenschap van Historische Schuttersgilden (EGS). Deze organisatie telt meer dan één miljoen leden verspreid over Europa en beheert onder meer de prestigieuze Ridderorde van Sint-Sebastiaan. Vlaanderen is binnen deze structuur ondergebracht in Regio 4, wat de Europese verbondenheid van de Vlaamse gilden onderstreept.

Financiële samenvatting

Voor een Vlaams schuttersgilde dat volledig aangesloten is, bedraagt de totale jaarlijkse bijdrage € 15:

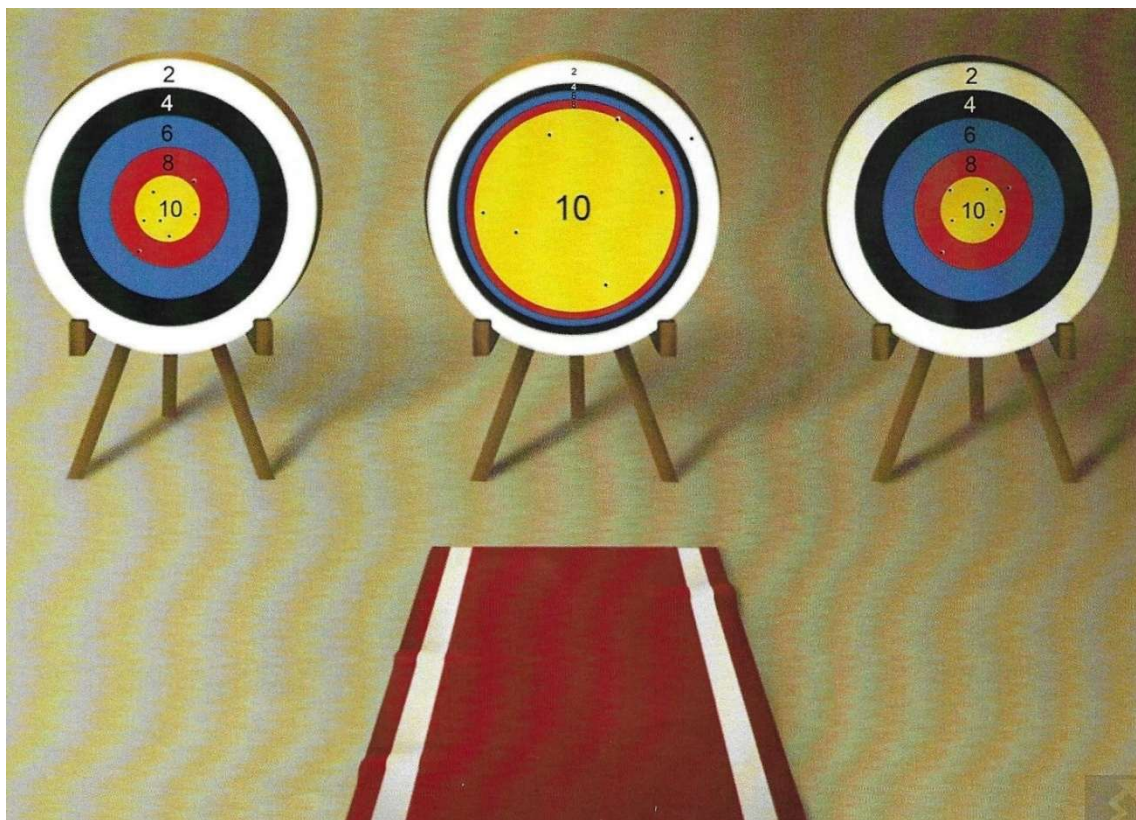
- € 2,50 voor de FVHS
- € 12,50 voor BOHSG en EGS samen

Visie op de toekomst

De federaties en overlegorganen kijken met vertrouwen vooruit. Door nauwere samenwerking op Vlaams, Belgisch en Europees niveau willen zij nieuwe toekomstkansen creëren, inzetten op een duurzame werking en vooral ook jongeren actief betrekken bij het schutterserfgoed. Alles gebeurt onder één verbindend motto: 'Samen sterk – verleden, heden en toekomst.'

Danny De Vetter, voorzitter FVHS

INTERNATIONAL CARTOON CONTEST 'BULLSEYE' 2022 TORHOUT, BELGIUM

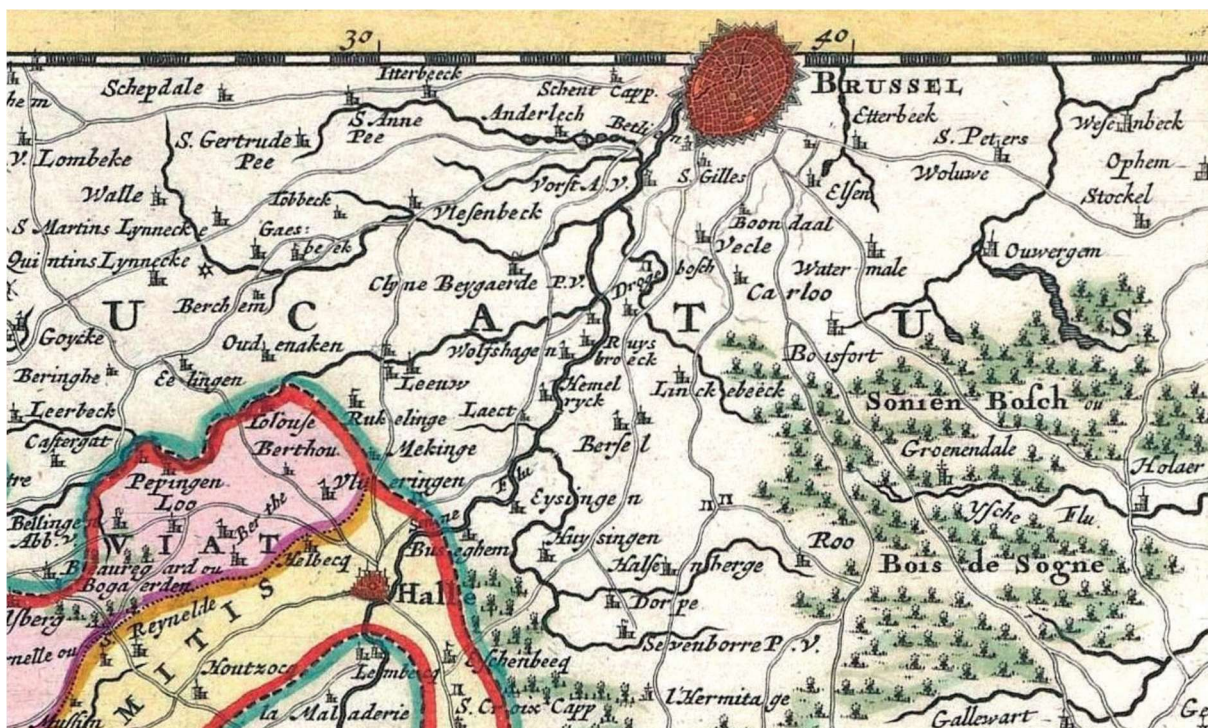
Saman Torabi - Iran

EXPOSITIE 'SCHOT IN DE ROOS' – TORHOUT
LUC DESCHEEMAEKER – CURATOR TENTOONSTELLING
PAUL WARLOP – HOOFDMAN TORHOUTSE KONINKLIJKE HANDBOOGGILDE SINT-SEBASTIAAN

EEUWENOUDE TINNEN SCHOTELS VAN SCHUTTERSGLIDEN UIT DE ZENNEVALLEI, VOOR 1830

Karsten Vandeboterm (Foto's copyright auteur)

Met dit artikel werpen we een licht op de diepgewortelde traditie van het gebruik van tinnen schotels en borden door de Zuid-Brabantse schuttersgilden en meer specifiek die uit de Zennevallei, i.e. de regio van de stad Halle tot de stad Brussel en de daarrond en tussenin gelegen dorpen. De opschriften, graveringen en schuttersmerken op een selectie van twintig voorwerpen van gilden uit Alsemberg, Beersel, Brussel, Drogenbos, Dworp, Halle, Huizingen, Lembeek, Linkebeek, Ruisbroek, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw en Ukkel vertellen hier het verhaal van die traditie.

De Zennevallei van Halle tot Brussel. Detail uit een landkaart van het graafschap Henegouwen, naar een tekening van Frederik de Wit, Amsterdam 1691 – 1700.

Ze zijn meer dan twee of zelfs drie eeuwen oud en bieden ons een antwoord op de vraag: 'Bij welke gelegenheden en door wie en wanneer werden ze geschenken?' In de nog bewaard gebleven Zuid-Brabantse caerten, de oorspronkelijke en eeuwenoude gildereglementen, vinden we uiteindelijk maar weinig verwijzingen naar de talrijke gebruiken i.v.m. het schenken van tinnen voorwerpen. Om die traditie ten volle op haar inhoud, verspreiding, betekenis en waarde te kunnen schatten, moeten we dus echt wel beroep doen op de nog bewaard gebleven gildeschotels en -borden.

In iedere historische stad bestonden verscheidene schuttersgilden, maar ook in sommige dorpen met een (veel) geringer aantal inwoners was dat soms het geval. Het moge duidelijk zijn dat de in oorsprong middeleeuwse schutterstraditie niet alleen een militair karakter maar ook een religieuze functie had. De verering van plaatselijke

(patroon)heiligen verklaart het bestaan van meer dan één schuttersgilde in relatief kleine dorpsgemeenschappen.

Zo waren er tijdens de achttiende eeuw in Sint-Pieters-Leeuw twee handbooggilden tegelijk actief, dat van Sint-Sebastiaan en dat van het Heilig Kruis, waarvan we hier enkele interessante exemplaren met randschrift bespreken. In Sint-Genesius-Rode was er volgens het opschrift op een gildeschotel een oud gilde actief, wat doet veronderstellen dat er ook een tweede en jonger gilde was en daar vonden we inderdaad bewijs voor. In Ukkel waren er tijdens de achttiende eeuw twee handbooggilden. Daar sprak men van het 'groote' gilde of Sint-Pietersgilde en het 'cleyn' gilde, waarvan vermoedelijk Onze-Lieve-Vrouw de patroon was. In Lembeek had men een handbooggilde van Sint-Sebastiaan en een kruisbooggilde van Sint-Joris, dat oorspronkelijk Sint-Veroonsgilde heette – naar de plaatselijk aanbeden heilige.

In de meeste dorpen, zoals Alsemberg, Beersel, Drogenbos, Dworp, Huizingen, Linkebeek en Ruisbroek was er, voor zover we weten, maar één schuttersgilde en in dorpen als Buizingen en Eizingen zelfs geen. De mannen uit die dorpen sloten zich aan bij een gilde in een naburig dorp.

Graag willen we ook het belang voor de heemkunde van authentieke tinnen gildevoorwerpen onderstrepen. Ze vormen niet enkel een treffende illustratie van een mooie traditie, maar soms is zulk een schotel of bord met randtekst en/of gravering het enig overgebleven bewijs (en bron van informatie daarover) dat er op een bepaalde plaats ooit een gilde van schutters actief was.

In onze verzameling bewaren we nog een te Brussel gegoten tinnen schotel (diam. 43 cm) van een gilde uit Elsene die volgens de tinmerken uit ca. 1700-1720 dateert. Ze draagt als opschrift: MYN EDELE HEER BARON CANO EN MEGEM HOOFTMAN VAN DE GULDE VAN HET HEYLIGH CRUYS TOT ELSEN. Deze drie eeuwen oude schotel, vormt het enige bewijs dat dit schuttersgilde daar ooit actief was. Waarschijnlijk was het een handbooggilde. Er is verder niets over geweten.

Over de baron, die Alexander Michiel Jozef als voornamen had, ontdekten we wel dat hij in 1717 toegetreden is tot het Brusselse patriciërsge­slacht Coudenberg en dat hij Brussels burgemeester was van 1737 tot 1739 en in 1745. Hij was ook schatbewaarder/penningmeester van Brussel van 1746 tot 1752, het jaar waarin hij overleed. (1)

Tot slot willen we nog even aanstippen dat de oude schuttersgilden ons niet enkel mooie gelegenheidsgeschenken nalieten; we danken ook enkele markante en welbekende familienamen aan de titels die men in de schuttersgilden hanteerde: Kijzer, De Keyser, Coninck, De Konink, Deceunink, Hoofdman, Hoofdmans, Cornet, Tamboer, Knaep(en) enz. De slechtst schietende schutter noemde men in Brabant spottend bosman, de man die zijn pijlen het bos in schoot i.p.v. op het doel of naar de vogel op de wip, en zo ontstond de familienaam Bos(ch)mans. (2)

De traditie van het schenken van tinnen schotels bij de schuttersgilden in de Zennevallei, waar ze gemaakt werden en welke merktekens erop aangebracht werden.

Tijdens de middeleeuwen en in de eerste helft van de zestiende eeuw werden door de schuttersgilden in de Zuidelijke Nederlanden geregeld zilveren voorwerpen, veelal borden en schotels, geschonken bij allerhande gelegenheden, zoals aanstellingen in bestuurlijke gildedefuncties, of als prijzen bij wedstrijden. Zo nam het 'Gylde van den Edelen hantboge van OLV tot Halsenberge' (Alsemberg) in 1531 deel aan een prijsschieting te Brussel, waar het als zesde prijs een zilveren schotel behaalde. (3)

In de tweede helft van de zestiende eeuw schakelde men vrij abrupt van zilveren voorwerpen over op tinnen exemplaren, voornamelijk ook weer schotels en borden die, naargelang de gelegenheid, van toepasselijke randschriften en graveringen voorzien werden. Die snelle omschakeling in de gildetraditie om vooral tin i.p.v. zilver te schenken kwam er doordat de schuttersgilden toen aanzienlijk verarmden ten gevolge van de vele geldelijke opeisingen en plunderingen door allerhande legers die de Zuidelijke Nederlanden tijdens de tweede helft van de zestiende eeuw doorkruisten. Tin was aanmerkelijk goedkoper en de best mogelijke oplossing om de traditie verder te kunnen zetten.

Deze eeuwenoude gildetraditie was in Zuid-Brabant nergens zo diepgeworteld als in de westelijke regio, de invloedssfeer van het Brabantse Brussel en het (toen nog) Henegouwse Halle, steden die in vogelvlucht gerekend, van grote markt tot grote markt, amper veertien kilometer uit elkaar liggen.

Halle was in de negende eeuw nog de hoofdplaats van een gelijknamig graafschap in de oude Brabantgouw, een gebied dat eeuwenlang herkenbaar bleef als de dekenij Halle, die wel tachtig parochies telde. Vanaf de elfde eeuw werd de streek rond Halle een twistgebied tussen de hertogen van Brabant en de graven van Henegouwen.

Aanvankelijk was de Brabantse zeggenschap overheersend, maar gaandeweg trok Henegouwen het laken naar zich toe. Die machtsstrijd werd ca. 1200 beslecht met de finale verdeling van het grondgebied tussen beide machtsblokken.

Tot het einde van het ancien régime bleef Halle een schiereiland in Brabants gebied. Politiek, bestuurlijk en gerechtelijk was het een Henegouwse stad, maar qua cultuur en taal bleef het altijd Brabants en dus Diets. Tijdens de Franse bezetting van de Zuidelijke Nederlanden (1794-1814) werd Halle opnieuw en definitief een volwaardige Brabantse stad. (4)

Boogschutters als verluchting in een middeleeuws manuscript. Vlaanderen 1338 – 1344.

Ook in het oosten van Zuid-Brabant, met Leuven als belangrijkste stad, bestond bij de plaatselijke schuttersgilden het gebruik om tinnen borden en schotels te schenken bij allerlei gelegenheden, maar in aanzienlijk mindere mate. Schotels met randteksten en graveringen uit de Leuvense regio kom je dan ook zelden tegen. Over de taalgrens, in de Waals-Brabantse stad Nijvel, werd ook tin gegoten, maar alle ons bekende tinnen schuttersschotels van Waals-Brabantse schuttersgilden blijken tot dusver in Brussel en Halle vervaardigd te zijn.

In de Brabantse steden waren, doorheen de eeuwen, veel tinnegieters (tegenwoordig meestal tinnegieters genoemd) actief die ook lid waren van een plaatselijk schuttersgilde. Als lid kregen ze meestal voorrang op hun collega's tinnegieters om hun gilde van het benodigde tinwerk te voorzien.

De stad waar de tinnen voorwerpen gegoten werden herkent men aan de persoonlijke en stedelijke keurmerken die de tinnegieters er dienden op aan te brengen. Het stedelijke keur- en herkomstmerk van Brussel was van oudsher de stadpatroon: Sint-Michiel. Omdat in Brussel gegoten tin als uiterst kwaliteitsvol werd aangezien en omdat men in Halle danig de concurrentie voelde van de omvangrijkere tinproductie uit de nabije en grotere

stad, is men daar al zeker op het einde van de zestiende eeuw eveneens een Sint-Michiel op het tinnegoed beginnen aanbrengen. De Halse stadpatroon, Sint-Martinus, komt men daardoor uiterst zelden als herkomstmerk tegen. Beide steden hadden buiten de eigen stadsmuren een groot overlappend afzetgebied in de Zennevallei en verscheidene Halse tinnegieters leerden jarenlang hun vak in Brussel, waardoor het gebruik van een Sint-Michiel op Hals tin om op gelijke voet te kunnen concurreren als logisch te verklaren valt. Van ca. 1575 tot ca. 1760 is er amper verschil in vorm en voorkomen in de tinmerken van beide steden. Als je de naaminitialen van de tinnegieters uit beide steden niet kunt thuisbrengen, dan zijn de merken nauwelijks uit elkaar te houden. Na ca. 1760 plaatste men in de Halse tinmerken ook de stadsnaam.

Randteksten werden op tinnen schotels aangebracht met afzonderlijke ijzeren letterstempels of door middel van graving. Die opschriften worden hier letterlijk weergegeven. Tussen de woorden in de randtekst werd dikwijls ook een schutters- of eigendomsmerk met toepasselijke gildesymboliek geslagen. Wat de schotels en borden betreft die in Brussel voor de plaatselijke schuttersgilden (van de stad of de omliggende dorpen) gegoten werden, stellen we vast dat, ongeacht de voorstelling in het schuttersmerk, het meestal om een persoonlijk merk van de tinnegieter zelf gaat. Als er initialen in dergelijke merken staan, dan staan die dus voor de naam van de tinnegieter (en niet van het gilde).

Brussel lijkt de enige stad in de Zuidelijke Nederlanden te zijn waar tinnegieters hun eigen naaminitialen in merken met schutterssymboliek plaatsten. Veel Brusselse tinnegieters hadden diverse schuttersgilden als klant. Desondanks brachten ze hun persoonlijke schuttersmerk aan op al het platwerk dat ze voor die gilden vervaardigden. Vooral de voorstelling van een Bourgondische vuurslag bovenop gekruiste pijlen werd vaak gebruikt. (5) We kennen ook andere, zoals twee handbogen met gekruiste pijlenkokers en de initialen van de tinnegieter, de heilige Sebastiaan, vastgebonden aan een boom, met onder in het merk de initialen van de tinnegieter enz.

Schuttersmerk met als voorstelling een Bourgondische vuurslag bovenop pijlen en de naaminitialen van Brussels tinnegieter Philippus Van Droogenbroeck. Meester in 1733, overleden in 1797.

Zeker in de periode 1600-1750 was dit in Brussel de standaardpraktijk, als vorm van reclame. De schuttersmerken werden immers duidelijk zichtbaar op de voorzijde, in de rand van de prijs- en gelegenheidsschotels, aangebracht. Schuttersgilden stonden jaar in jaar uit garant voor een aanzienlijke afname van tinwerk. Bij veel gelegenheden schonken ze het weg. Ze nodigden geregeld ook verscheidene schuttersgilden bij zich uit voor wedstrijden waarop eveneens tinnen prijzen te winnen waren. De uitgenodigde schuttersgilden vormden vast en zeker een belangrijk potentieel aan nieuwe en grote klanten die de Brusselse tinnegieters op die manier konden bereiken.

Dit gebruik van persoonlijke schuttersmerken bleef in zwang tot het eerste kwart van de negentiende eeuw. Gedurende de achttiende eeuw hergebruikten enkele tinnegieters wel eens een ouder schuttersmerk met de initialen van een overleden voorganger. Er bestaan ook schuttersmerken van Brusselse tinnegieters waarin geen naaminitialen staan, zoals merken met de voorstelling van Sint-Sebastiaan vastgebonden aan een paal met links en rechts van de heilige een handboog of een tafereel van het wipschieten met de handboog enz.

Op het tin dat in andere steden, zoals Halle, gegoten werd, waren de merken met schutterssymboliek eigen aan ieder gilde. We spreken dan van eigendomsmerken. In het eigendomsmerk van het Halse kolveniersgilde bv., staat 'HAL' rond de voorstelling van een Bourgondische vuurslag bovenop twee gekruiste kolven of buksen. Naast een stadsnaam konden letters in dergelijke eigendomsmerken ook voor de initialen van een patroonheilige staan of naar de naam of bijnaam van het gilde verwijzen.

Ieder gilde dat een eigendomsstempel had, kon daardoor zelf het aangekochte tin van een afdruk voorzien. Dat was handig tegen diefstal, maar men kon er ook mee aangeven dat het tinnen prijsbord of de gelegenheidsschotel door hen en niemand anders was geschonken.

Een niet gedateerde gildeschotel kan men aan de hand van de periode waarin de tinnegieter werkte bij benadering dateren. De in dit artikel besproken gildestukken waarvan de herkomst (waar en door wie ze geschonken werden) onbekend is, werden voor dit artikel geselecteerd op basis van hun oorspronkelijke plaats van bewaring, voor zover we die konden achterhalen.

De schotels en borden worden hieronder gegroepeerd gepresenteerd volgens de thema's die in de tussentitels opgegeven worden.

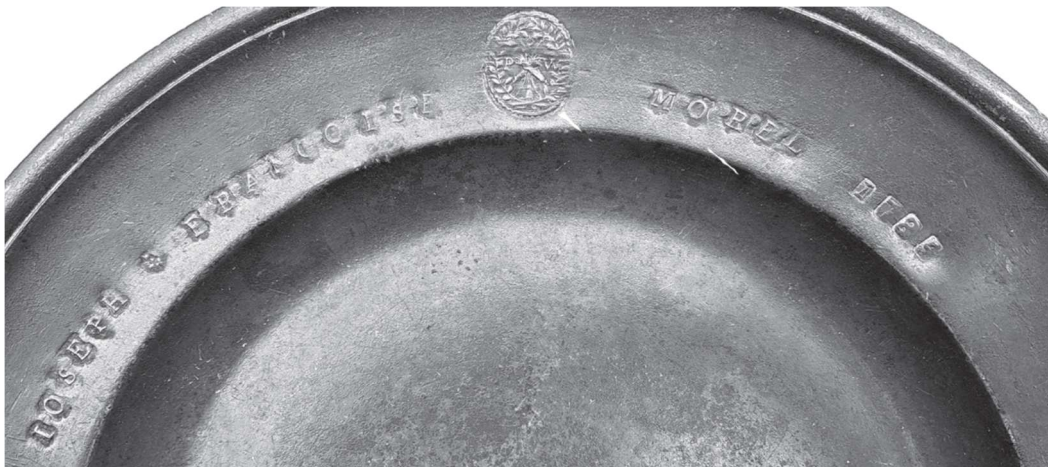
Een tinnen bord als toetredingsverplichting voor ieder nieuw lid

Bij vele Brabantse stedelijke schuttersgilden bestond de verplichting voor ieder nieuw lid om, na aanvaarding, een tinnen bord aan het gilde te schenken. In het gildereglement uit 1625 van het hoofdgilde van Sint-Sebastiaan van de handboogschutters uit Leuven, bepaalde het vijfde artikel dat ieder nieuw lid bij de eerste gildemaaltijd waaraan hij mocht deelnemen een nieuwe 'teljoor' en een 'serviette' moest meebrengen en deze aan het gilde moest afstaan. (6)

Dit was een gebruik dat navolging vond bij de Brabantse dorpsgilden die beschikten over een eigen gildehuis of -lokaal, waar gildemaaltijden konden worden genuttigd en het gildebezit werd ondergebracht.

In de rand van deze borden of schotels werd dikwijls de naam van het lid aangebracht door middel van graving of ingeslagen met letterstempels, evenals een eigendomsmerk van het gilde of een schuttersmerk van de tinnegieter en het jaar waarin men tot het gilde toetrad. Elk lid diende vervolgens tijdens iedere gildemaaltijd van zijn gepersonaliseerde bord te eten.

In onze verzameling beschikken we over dergelijke exemplaren die zowel in Halle als in Brussel gemaakt werden. Het exemplaar op de onderstaande foto werd in Brussel vervaardigd en draagt de naam IOSEPH FRANCOISE MOREL 1785 (diam. 35 cm). Centraal werd een schuttersmerk geslagen dat ook voorkomt op een prijsbord van het Sint-Sebastiaansgilde van Dworp, en dat door dezelfde tinnegieter werd gegoten.

De plaatselijke heer of zijn afgevaardigde als hoofdman in het schuttersgilde

In veel dorpsgilden hield de plaatselijke heer, al dan niet van adel, zich duidelijk graag in met de schuttersgilden. Dikwijls werd hij zelf de hoofdman van het gilde of stelde hij een afgevaardigde aan om in zijn plaats in het gildebestuur te zetelen. Zo was hij als leidinggevende figuur steeds op de hoogte van het reilen en zeilen van het gilde in zijn heerlijkheid en kon hij beslissingen nemen over alles wat het gilde aanbelangde.

1. D HEER P T SAS GEKOMMITERT HOOFDMAN VAN H CRUYSGULDE TOT STE PEETERS LEEUW 1785 (Halle, diam. 23 cm)

De heer Petrus T'Sas werd in 1785 hoofdman van het handbooggilde van het Heilig Kruis te Sint-Pieters-Leeuw en kreeg toen dit bord cadeau. Hij was de griffier van de plaatselijke heer, Eugenius Ernestus Coloma die in 1762 baron van Sint-Pieters-Leeuw werd en overleed in 1825. De griffier fungeerde als afgevaardigde van de baron in het gilde.

Petrus T'Sas was eveneens de bouwmeester van de twee achttiende-eeuwse zijbeuken aan de gotische Sint-Pieter- en Pauluskerk in het centrum van Sint-Pieters-Leeuw. Op de zuidgevel van de kerk staat de in steen gebeitelde inscriptie 'DIRECTIONE P T SAS ANNO 1783' te lezen.

Het Heilig-Kruisgilde werd officieel erkend in 1716 toen het hoofdgilde van Leuven hen een geldig gildereglement verleende: 'eene parcquemente Caerte aen de Gulde van het Heylighen Cruys tot Ste Peeters Leeuw bij Halle'. (7) Op dat moment was Cypriaan Ambroos Roose er baron. Op het borstschild van de zilveren breuk, onder een groot gouden Christuskruis als symbool van het gilde, prijkt het wapenschild van zijn familie. Dat wijst erop dat de baron ook de eerste hoofdman van het Heilig-Kruisgilde was.

Standaard hoofding van de perkamenten kaarten die het Leuvense hoofdgilde van Sint-Sebastiaan uitreikte aan landelijke handbooggilden tussen 1660 en 1730.

De schuttersbreuk van het Heilig-Kruisgilde wordt nu nog gebruikt door het andere plaatselijke handbooggilde, (Sint-Sebastiaan), dat oorspronkelijk een andere gildebreuk had met eigen gildesymboliek erop, naar alle waarschijnlijkheid (want gebruikelijk) een voorstelling van hun patroonheilige Sebastiaan.

2. A DE THYSEBAERT HOOFDMAN VAN DE GULDE VAN UCCLE 1809 (Brussel, diam. 35,5 cm)

Empire baron August Jozef de Thysebaert kreeg in 1809 deze schotel cadeau van het Sint-Pietersgilde van de handboogschutters, ook het 'groote gulde' van Ukkel genaamd, bij zijn aanstelling als hun hoofdman. Op het plat van de schotel werd zijn wapenschild gegraveerd. Op de oorspronkelijke zilveren schuttersbreuk van het Ukkelse Sint-Pietersgilde werd eveneens een schild aangebracht met het wapenschild van de familie de Thysebaert. Dat gebeurde ergens na 1759, toen de familie de Thysebaert naar Ukkel kwam. In 1808 liet deze baron een kasteel bouwen aan de Zeecrabbe te Ukkel. (9) In het begin van de negentiende eeuw was hij lid van de Provinciale Staten van Zuid-Brabant, directeur van de Koninklijke Academie voor Schilderkunst, Beeldhouwwerk en Architectuur, directeur van de Koninklijke Nederlandse Loterij en conservator van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Brussel. (10) Baron August Jozef de Thysebaert werd geboren in 1766 te Brussel en overleed er in 1822. (11)

Schuttersprijzen van de plaatselijke heer

Bij veel schuttersgilden bestond het gebruik dat er bij de aanstelling van de plaatselijke heer als nieuwe hoofdman, 'te zijner ere', een schietwedstrijd gehouden werd, waarbij de nieuwe hoofdman dan een tinnen prijsschotel aan de winnaar moest schenken. Op veel plaatsen schonk de plaatselijke heer, ook als hij geen hoofdman was en geen deel uitmaakte van het gilde, prijsschotels voor wedstrijden. Op die manier maakte hij zich een graag geziene gast bij de schutters en hield hij contact met wie en met wat er binnen zijn heerlijkheid leefde.

3. GEGEVEN DOOR DEN HEERE VAN TWOORP 1720 (Brussel, diam. 48,8 cm)

In 1720 was de heer van de heerlijkheid 'Twoorp', het hedendaagse Dworp, Petrus Robijns. Hij droeg geen adellijke titel maar was wel licentiaat in de beide rechten aan de universiteit van Leuven en was heer van Dworp van vijftwintig augustus 1718 tot aan zijn overlijden op vierentwintig juni 1727. (12) Hij schonk deze enorme schotel voor een wedstrijd in het plaatselijke handbooggilde van Sint-Sebastiaan. Centraal in de tekst prijkt een groot schuttersmerk met de voorstelling van een Bourgondische vuurslag bovenop gekruiste pijlen, wat ontegensprekelijk aangeeft dat het hier om een schuttersprijs gaat. In 1720 schoot Lauwereys Fastenakels

zich tot koning in het Dworpse gilde. (13) Misschien won hij dat jaar, als beste schutter van het Dworpse gilde, ook deze uitzonderlijke prijsschotel?

Naast schotels met randteksten schonken de plaatselijke heren ook nog een ander type tinnen prijsschotels weg tijdens gildewedstrijden in hun heerlijkheid of wedstrijden die elders plaats hadden bij bevriende schuttersgilden. Die schotels werden op het plat voorzien van een gravure met de voorstelling van hun wapenschild en dikwijls, maar niet altijd, met de vermelding van het jaar waarin de schotel als prijs geschonken werd.

Dhr. Freddy Hertz (†1995), een voormalig industrieel-tinnegieter die van 1964 tot 1982 in Brussel werkte, had in zijn verzameling antiek tin een te Brussel gegoten schotel die als prijs voor het Brusselse kolveniers- en kanonniersgilde van Sint-Christoffel geschonken werd door Ferdinand Louis Marie d'Yve (1739-1812), graaf en heer van Ruisbroek. Centraal op het platte vlak van de grote schotel (diam. 42 cm) werd zijn wapenschild gegraveerd, bovenop kanonnen, kanonskogels, trommels en kleine vlaggen. Op twee van deze vlaggen, één links en één rechts, is de tweekoppige adelaar van het Oostenrijkse keizerrijk afgebeeld, waartoe de Zuidelijke Nederlanden behoorden. Aangezien de Brusselse tinnegieter Jacobus Josephus Cortvrint, die de schotel vervaardigde, in 1760 begon te werken en onze contreien door Frankrijk werden veroverd, bezet en in 1795 geannexeerd, dateert deze schotel dus uit de periode 1760-1794, toen we nog onder Oostenrijks bewind stonden. (14)

Prijsschotel geschonken door de heer van Ruisbroek, graaf Ferdinand d'Yve, aan het Sint-Christoffelgilde van Brussel tussen 1760 en 1794.

De plaatselijke clerus in de schuttersgilden

Als de plaatselijke adel naliet zijn stempel op de schuttersgilden te drukken, dan probeerde de lokale clerus dat wel te doen. Op veel plaatsen in het Brabantse komen we vermeldingen tegen van pastoors die de hoofdman van een gilde waren en dus de leiding ervan in handen hielden.

De schuttersgilden deden constant beroep op de clerus om als voorgangers de aan het gilde gerelateerde erediensten te verzorgen. Die erediensten hadden veelal plaats in de parochiale hoofdkerk. Op verscheidene plaatsen beschikten de schuttersgilden echter over een aparte gildekapel met een eigen altaar in een zijbeuk van de hoofdkerk. In sommige landelijke gemeenten maakten de gilden ook gebruik van een kapel buiten de dorpskom, vooral als die kapel opgedragen was aan hun patroonheilige. De pastoors hoefden geen lid van het gilde te zijn om als voorganger voor de erediensten in aanmerking te komen.

Voorganger bij een gilde werd men in onderlinge overeenkomst tussen het bestuur van het schuttersgilde en de plaatselijke pastoor of het hoofd van een congregatie van priesters, die meestal mee instonden voor de vele erediensten in de kerken en kapellen van de dorpen in de wijde omgeving rond hun klooster. Na vijftig jaren dienstbaarheid aan een schuttersgilde, werd de geestelijke door het gilde voor de bewezen diensten als jubilaris gevierd en kreeg hij, geheel volgens gildetraditie, een tinnen schotel met randtekst cadeau, net zoals men dat voor de eigen gildeleden deed.

4. FRANCISCUS VAN HARLE MINNEBROEDER TOT HALLE IUBILARIS (1764- 1789, Halle, diam. 31 cm)

Dit is een geschenk van een schuttersgilde uit de stad Halle of uit één van de dorpen uit de Zennevallei aan Franciscus Van Harle, een minderbroeder- pater en priester van de Franciscaner Recollectenorde in Halle, voor zijn vijftig jaar lange dienstverlening als voorganger bij de erediensten van het gilde. Hij kreeg deze schotel tussen 1764, het jaar waarin de Halse tinnegieter die deze schotel goot begon te werken, en 1796, het jaar waarin de orde door de

Franse bezetter opgedoekt werd en waarbij de pater niet meer in de naamlijst van de Halse minderbroeders Recollecten voorkomt. Wellicht was hij toen al overleden. (15)

In de kloosters vierde men ook de eigen jubilarissen, maar die kregen uiteraard geschenken die bij hun religieuze status pasten, zoals een handgeschreven, geschilderd of gedrukt lofdicht waarin het leven in het klooster in dienst van de orde, de innige verbondenheid met de patroonheilige en de dienstbaarheid aan de katholieke kerk verheerlijkt werden. Het schenken van zulke lofdichten was een algemeen verspreid gebruik in onze kloosters. Een wereldlijk cadeau zoals een tinnen schotel met randtekst behoorde niet tot dergelijke religieuze gebruiken, maar was specifiek verbonden aan de traditie van de schuttersgilden. We kunnen er daarom gerust van uitgaan dat het hier om een geschenk van een gilde uit de Zennevallei gaat.

Door een dankbetuiging in een brief uit 1630 van Isabella van Spanje, landvoogdes van de Zuidelijke Nederlanden, gericht aan de stad Halle, weten we dat de Recollecten zich, na jarenlange tegenwerking door de Halse Jezuiten en dankzij de doorslaggevende voorspraak en steun van de drie Halse schuttersgilden (Sint-Joris, Sint-Sebastiaan en Sint-Christoffel), op vraag van Isabella in de stad konden vestigen. Ongetwijfeld hebben de paters, uit erkentelijkheid, hun dienstbaarheid aan de Halse schuttersgilden geschonken. Naast erediensten in Halle stonden ze o.a. mee in voor de erediensten in de omliggende gemeenten: Lembeek, Beert, Buizingen, Eizingen, Sint-Pieters-Leeuw enz. Huizingen voorzagen ze zelfs lange tijd van een vaste parochiepriester. (16)

Portret, geschilderd voor 1623, van Isabella van Spanje, landvoogdes van de Zuidelijke Nederlanden van 1621 tot haar dood in 1633, door Frans Pourbus de Jongere.

De koningstitel

Ieder jaar werd onder de leden van elk schuttersgilde een specifieke wedstrijd gehouden, de koningsschieting, waarbij de winnaar die als eerste de papegaai of koningsvogel afschoot die bovenaan op de wip bevestigd werd, tot 'koning' van het gilde werd uitgeroepen. Hij kreeg de titel voor een jaar en mocht de zilveren ereketting van zijn gilde, de braak of breuk, op alle plechtige aangelegenheden dragen. Soms werd de gaai ook opgesteld in een hoge boom, op het uiteinde van een verticaal geplaatste molenwiek of op een kerktoeren, als men niet over een wip beschikte. Omdat de torens en leien kerkdaken schade opliepen door inslag van pijlen vaardigde men tijdens de achttiende eeuw op de meeste plaatsen een verbod uit om nog kerktorens voor het boogschieten te gebruiken.

Twee afbeeldingen van het papegaaischieten uit een centsprent. Gent ca. 1700-1750.

Bij veel Brabantse gilden kreeg de nieuwe koning een tinnen 'koningsschotel' van zijn gilde cadeau. Het opschrift vermeldde deze heuglijke gebeurtenis, als blijvende herinnering. Het was traditie dat zulke schotels door de winnaar gebruikt werden om op te eten tijdens het banket dat ter ere van zijn koningstitel gehouden werd. Uit de lange en diepe snijsporen op heel grote tinnen koningsschotels kunnen we opmaken dat er wel eens een flink stuk vlees, zoals een gebrad, op voorgesneden werd. Waarschijnlijk moest de nieuwe koning, na het vlees op zijn schotel gesneden te hebben, het ook onder de gildeleden verdelen. Daarna sierden deze schotels of borden soms nog het gildehuis of het vergaderlokaal, samen met de tinnen prijzen die ze, ook op bezoek bij andere schuttersgilden, gewonnen hadden.

5. C D N KONINCK VAN H CRUYSGULDE TOT S P LEEUWE 1734 (Halle, diam. 38 cm)

Dit is een geschenk uit 1734 van het handbooggilde van het Heilig Kruis van Sint-Pieters-Leeuw aan hun nieuwe koning, die met de naaminitialen C.D.N. werd aangeduid. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het om Christiaan De Nayer uit Eizingen, een buurdorp dat deel uitmaakte van de dekenij van Sint-Pieters-Leeuw.

Christiaan De Nayer was brouwer, herbergier en pachter 'langs de Zenne onder Eisinghen' en had drie paarden. Hij overleed in 1738 en kreeg een graf in de Sint-Pieterskerk van Sint-Pieters-Leeuw, wat enkel de rijkere zich konden veroorloven.

De wip van het Heilig-Kruisgilde stond vlak bij het Colomakasteel, in het kasteeldomein van de heren van Leeuw, en dat zeker nog tot in 1830. (17) Interessant is de plaats waar deze schotel ontdekt werd. Tijdens renovatiewerken aan een oud boerderijtje in Linkebeek kwam de schotel tevoorschijn van onder het plaasterwerk van het plafond van de eetplaats. De schotel was er tijdens de Eerste Wereldoorlog in weggestopt om te voorkomen dat hij in de smeltkroes van de Duitse oorlogsmachine terecht zou komen. Duitse soldaten gingen toen huis aan huis om alle tinnen voorwerpen in beslag te nemen. De schotel werd uiteindelijk vergeten en zag pas een eeuw later opnieuw het daglicht.

6. WYNANDT CRAESAERDT CONINCK TOT DWORP ANNO 1739 (Halle, diam. 35,3 cm)

Dit is een geschenk uit 1739 van het handbooggilde van Sint-Sebastiaan van Dworp aan hun nieuwe koning, Wynandt Craesaerdt. Die huwde op zaterdag eenendertig januari 1733 in Dworp met Anna Maria Asselberghs. Zij kregen twee zonen: Jacobus in 1737 en Guilielmus in 1739, het jaar waarin hij zich tot koning van zijn gilde schoot. In Dworp werd tijdens de achttiende eeuw jaarlijks 'op hunne eerste kermisse' op pinkstermaandag 'door de Guilde Broeders op de wippe met den hantboogh geschoeten den koninck vogel'. (18)

7. D ANTON KONINCK VAN DE TUIDE GULDE TOT RO ST GENESIUS 1782 (Halle, diam. 34,8 cm)

Dit is een geschenk uit 1782 van 'tuide gulde', m.a.w. 'het oude gilde', van Sint-Genesius-Rode van handboogschutters aan hun nieuwe koning D. Anton.

Door het opschrift 'tuide gulde' kunnen we ervan uitgaan dat er ook een jonger handbooggilde actief was in Sint-Genesius-Rode. Bewijs daarvan vinden we op een plan in het Rijksarchief te Brussel (KP 716), dat uit 1768 dateert. Er staan twee schutterswippen op getekend: één op de hoek van de Holleborrestraat en één aan de Kloosterweg. (19) Vermoedelijk had het 'oude gilde' Sint-Genesius als patroon.

8. LAUREETIUS DAY KONINK DER GULDE TOT HUYSINGHEN 1789 (Halle, diam. 29,9 cm)

Dit is een geschenk uit 1789 van het handbooggilde van Sint-Sebastiaan in Huizingen aan hun nieuwe koning, Lauretius Day. Hij was landbouwer van beroep, en woonde in het naburige Dworp. Hij werd geboren te Huizingen in 1740 en overleed te Dworp op zesentwintig september 1793 op drieenvijftigjarige leeftijd. Hij was dus negenenveertig jaar oud toen hij koning van zijn gilde werd.

De gildebroeders van Huizingen kregen vanaf 1750 ieder jaar 'voor eeuwig eene ton goed bier' van hun in dat jaar overleden kapelaan Jan Baptist Daemen, op voorwaarde 'dat zij zullen vergesellschaften de processie op Sinte Sacraments dag'. Die boodschap stond in Daemens grafzerk gebeiteld. (20) Lauretius Day zal dan ook in 1789, samen met

zijn gildebroeders, 'goed bier' gedronken hebben na de processie, ter herdenking en op kosten van de betreurde kapelaan.

De dubbele koningstitel

Als men zich twee opeenvolgende jaren tot koning in het gilde schoot, kreeg men de titel van 'dubbele koning'. Dat gebeurde niet zo dikwijls en bijgevolg komen dubbele koningsschotels of -borden minder voor.

9. I I DE COCK DOBBELEN KONINK VAN STE IOORIS GULDE 1792 (Halle, diam. 29,8 cm)

Dit is een geschenk uit 1792 van het kruisbooggilde van Sint-Joris in Halle aan hun dubbele koning, Joannes Josephus De Cock. Hij werd geboren in Brussel en werd Hals

poorter in 1769. Hij woonde bij de basiliiek, in de Klinkaertstraat, en was kleermaker van beroep. In 1790 bekleedde hij de functie van deken in het bestuur van het Halse Sint-Jorisgilde. In 1794 werd hij nog eens in die functie vermeld. (21)

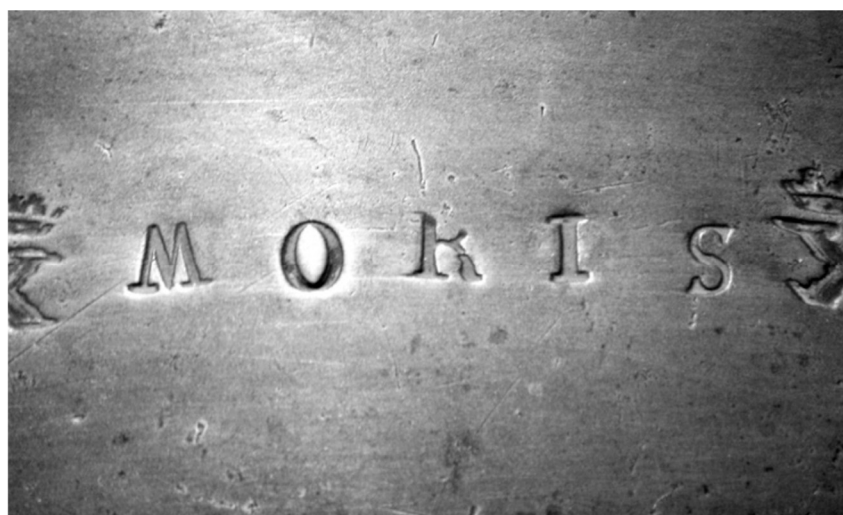

De keizerstitel

Als men zich drie opeenvolgende jaren tot koning van het gilde schoot, kreeg men de titel van 'keizer' toebedeeld. Zoiets gebeurde zelden, waardoor tinnen keizersschotels echt uitzonderlijk zeldzaam zijn.

De Amsterdamse antiekhandelaar Jan Beekhuizen bood in 2006 een keizersschotel uit 1819 te koop aan, gegoten door Brussels tinnegieter Joannes Franciscus Betrams. Hij werkte van 1817 tot 1824. Het was een uitzonderlijke grote schotel met een diameter van 48,7 cm van het Sint-Pietersgilde van de handboogschutters uit Ukkel. (22)

De randtekst ervan luidt: 'HENRICUS MORIS KEYSER VAN UCCLE T JAER 1819'. (23)

Prijzen uitgereikt door koning, dubbele koning en keizer

Bij de Zuid-Brabantse schuttersgilden in de Zennevallei was het ook traditie dat wie zich tot koning, dubbele koning of keizer schoot, één tot drie tinnen prijsschotels schonk die hij uit eigen zak moest betalen. Alle andere gildeleden, die dat jaar de eretitel niet behaald hadden, maakten zo kans op een troostprijs.

Daartoe werd een afzonderlijke wedstrijd georganiseerd, een 'koningsprijsschieting'. Op vele plaatsen gebeurde dit precies een week na de koningsschieting. De te winnen schotels waren dus 'koningsprijsschotels', niet te verwarren met de 'koningsschotel' die door het gilde betaald en geschonken werd aan hun koning.

Indien er drie koningsprijsschotels te winnen vielen, dan was dit meestal één groot exemplaar voor wie de hoofdvogel of oppergaai, centraal bovenaan de wip, kon afschieten. De andere twee waren voor het afschieten van twee lager geplaatste zijvogels, links en rechts op eenzelfde hoogte op de wip. De twee prijzen voor de zijvogels waren van eenzelfde maar kleiner formaat dan de prijsschotel voor het

afschieten van de hoofdvogel. De drie schotels werden meestal voorzien van eenzelfde randschrift. (24)

10. PREYSEN VAN G DEBROYER CONINCK VAN ST SEBASTIAENUS GULDE TOT RUYSBROECK 1783 (Halle, diam. 34,8 cm)

Koning Giellielmus Debroyer schonk deze schotel als koningsprijs aan de winnaar van de koningsprijsschieting van 1783 in het handbooggilde van Sint-Sebastiaan van Ruisbroek. Giellielmus was landbouwer van beroep. Of hij na het verwerven van zijn koningstitel ook nog de zilveren breuk, de ereketting van zijn gilde, heeft kunnen dragen is niet zeker. De gildebreuk was immers in december 1757 gestolen uit de Ruisbroekse parochiekerk, waar ze bewaard werd. (25)

Het gilde van Ruisbroek nam ook heel actief deel aan processies in andere dorpen in de Zennevallei. Her en der vinden we verwijzingen in kerkrekeningen. In 1638 krijgt 'de cnaep van de gulde van Ruysbroeck' 30 st. uitbetaald door de kerk van Linkebeek om de onkosten (eten, drinken etc.) te dekken die de gildeleden gemaakt hadden tijdens hun deelname aan de Linkebeekse processie ter ere van Sint-Sebastiaan. (26)

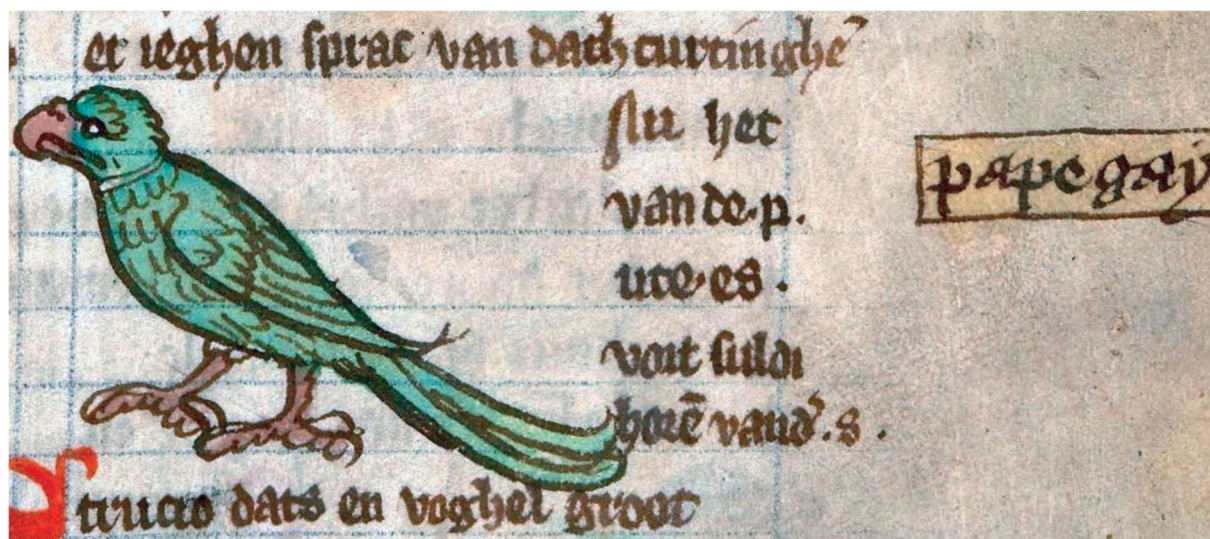
11. DOOR EGIDIUS VANMALDER ALS KONINCK VAN ST SEBASTIANUS GULDE IN SINTE PEETERS LEEUW IS HET GESCHONKEN 1809 (Brussel, diam. 33 cm)

Koning Egidius Vanmalder schonk deze schotel als koningsprijs aan de winnaar van de koningsprijsschieting van 1809 in het handbooggilde van Sint-Sebastiaan van Sint-Pieters-Leeuw. Egidius was pachter en landbouwer in Zuun, een gehucht van Sint-Pieters-Leeuw. Hij werd geboren in 1773 en was dus zesendertig jaar toen hij zijn koningstitel behaalde. Hij was gehuwd met Catharina Cosyns.

Dankzij deze schotel weten we nu dat dit gilde, na de verplichte afschaffing van alle gilden door de Franse bezetter in 1796, al zeker in 1809 zijn eeuwenoude gildeactiviteiten hervat had, wat niet eerder bekend was. Mogelijk was Egidius hun eerste negentiende-eeuwse gildekoning. Van dit gilde bewaart men bij de adellijke familie de Meester de Betzenbroeck in Sint-Pieters-Leeuw nog een tinnen koningsschotel met randschrift die we konden keuren, waarop vermeld staat dat Bartholomeus Walraevens er zich in 1742 tot 'Coninck van St Sebastiaens gulde tot St Peeters Leeuw' schoot. (27)

In oude heemkundige naslagwerken worden nu en dan, in het kader van de geschiedenis van bepaalde schuttersgilden, nog tinnen schuttersschotels met randteksten vermeld. Een treffend voorbeeld daarvan vinden we terug in “Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek” uit 1876. Toen bewaarde men in Lembeek nog een tinnen schotel van het plaatselijke Sint-Jorisgilde van kruisboogschutters met de tekst: ‘PRYS GEGEEVEN DOOR K LUYCKFASSEEL KEYSER DER ST JORIS GULDE 1776’. De afmeting van de schotel werd omschreven als ‘zo groot als ene gewone ronde tafel’. (28) Daaruit blijkt dat ook de keizers na het behalen van hun titel een troostprijs te schieten gaven aan hun medeleden. In dit geval was het één van een uitzonderlijk groot formaat waardoor het de prijs voor het afschieten van de oppergaai zal geweest zijn.

Tekening van een papegaai in een Nederlandstalig manuscript uit ca. 1500.

Wedstrijdprijzen voor eigen leden

De Zuid-Brabantse schuttersgilden schonken tinnen prijschotels voor alle soorten wedstrijden. De meeste wedstrijden hadden plaats binnen het gilde zelf, dus intern tussen de leden onderling. Een mooi voorbeeld daarvan was een wedstrijd bij de aanvang van de gildeactiviteiten, na de winter. Dat noemde men vroeger, en op sommige plaatsen ook nu nog, het ‘openen van den hof’, het z.g. schuttershof, plein of weide waar de wip en de doelen stonden en waar men oefende en de wedstrijden schoot. Het ‘openen van den hof’ ging bij sommige gilden gepaard met een lentefeest voor de leden, om het jaar alvast groots te starten. (29) Daarbij vielen soms meerdere prijzen te winnen, die meestal tijdens de wedstrijd buiten aan het gidelokaal of in het schuttershof tentoongesteld werden.

12. PRYSLFN° 7 (1750 – 1796, Brussel, diam. 22,5 cm)

Dit is de zevende prijs ter gelegenheid van een Lentefeest, waarschijnlijk uit een serie van acht genummerde tinnen prijzen, waarvan de eerste de waardevolste was en de volgende, degressief volgens nummer, in waarde daalden. Het gaat om een prijs voor de eigen leden, uit de periode 1750 tot 1796, van een schuttersgilde uit de Zennevallei: volgens onze informatie waarschijnlijk uit Dworp.

Dorpsgilden die het minder breed hadden konden zich moeilijk tinnen prijschotels permitteren, waardoor leden die er financieel wat beter voor stonden de te winnen prijschotels financierden. Voor sommige leden was dat ook een manier om in hun gilde en dorp in the spotlight te staan.

13. PRYS G DOOR J GOOSSENS TOT RUYSBROECK 1817 (Brussel, diam. 35,1 cm)

Judocus Goossen schonk deze tinnen schotel in 1817 als prijs voor een wedstrijd van het handbooggilde van Sint-Sebastiaan te Ruisbroek, waar hij lid van was. Judocus was toen vierenvijftig jaar en schoolmeester in dat dorp. In 1817 droeg hij waarschijnlijk geen titel in het gilde, anders zou die wel op deze schotel vermeld staan.

Uit het jaar 1818 hebben we van hetzelfde gilde nog een schotel in onze verzameling. Het draagt het opschrift E BERCKMANS K[oning] V[an] D[e] G[ilde] V[an] SEBASTIEAN TOT RUYSBROECK 1818. Het gaat om Egidius Berckmans, een landbouwer uit Beersel. Mogelijk bestond het Beerselse Sint-Sebastiaangilde toen niet meer, waardoor hij lid werd van het Ruisbroekse gilde en er zijn toekomstige echtgenote Janne De Proost leerde kennen. In 1812 huwden ze in Ruisbroek.

Wedstrijdprijzen voor andere gilden

Niet enkel stadsgilden, ook veel dorpsgilden nodigden geregeld andere gilden die hetzelfde wapen hanteerden bij zich uit om te bepalen wie de beste van hen was. Daartoe voorzagen ze eveneens in tinnen prijzen, die ook hier tijdens de wedstrijden tentoongesteld werden.

In het hertogdom Brabant konden deze wedstrijden tijdens het ancien régime niet georganiseerd worden zonder toestemming van het hoofdgilde (van hetzelfde wapen) in Leuven, de oude hoofdstad van het hertogdom. Als de toestemming verleend werd, verbood het hoofdgilde tegelijkertijd iedere andere wedstrijd tot twee uur gaans van het dorp waar de wedstrijd plaats had. Zo ontstond er geen concurrentie en kon deelname door de uitgenodigde gilden aangemoedigd worden. (30)

Zo gaf het Leuvense hoofdgilde van Sint-Sebastiaan toestemming aan het Sint-Pietersgilde van Ukkel om er een wedstrijd te organiseren. De aanvraag werd gedaan in 1717 door de schutterskoning van dat jaar, Jan Andries De Weese. Er vielen toen ook acht tinnen prijzen te winnen. (31) Meestal waren het schotels.

In 1747 tekende het handbooggilde van Onze-Lieve-Vrouw van Alsemberg op dat ze 'twee a drie beroepspelen van d'een Gulde tegens d'ander op een jaer' organiseerde. Dat was er blijkbaar een oude traditie want al in 1558 organiseerde het gilde van Alsemberg een wedstrijd waarop de handbooggilden van Ternat, Wambeek en Sint-Katharina-Lombeek aanwezig waren. (32)

14. PREYSEN GEGEVEN VAN STE SEBASTIANUS GULDE TOT LEMBECK ANNO 1778 (Halle, diam. 35,2 cm)

Deze prijsschotel werd in 1778 door het Lembeekse handbooggilde van Sint-Sebastiaan geschonken aan het gilde dat de door hen georganiseerde wedstrijd tussen verscheidene handbooggilden had gewonnen.

Onbepaalde schuttersprijzen of gelegenheidsgeschenken

Er werden ook schotels en borden als prijs of als cadeau geschonken zonder randtekst of gravering. In de rand langs de voorzijde van de schotel werd dan wel een merk met schutterssymboliek geslagen.

15. Schotel met als schuttersmerk een Bourgondische vuurslag (1739-1770, Brussel, diam. 45,5 cm)

In de rand van deze schotel werd het schuttersmerk van de Brusselse tinnegieter Franciscus Janssens geslagen, een Bourgondische vuurslag bovenop gekruiste pijlen, met daaronder een vuursteen waar vonken van weg spatten en zijn naaminitialen F I.

Deze schotel uit het midden van de achttiende eeuw kunnen we aan het Sint-Sebastiaangilde van Beersel koppelen. Hij werd aangekocht uit een privéverzameling van een voormalige Brusselse antiekhandelaar. Hij verklaarde dat hij dit exemplaar aan het begin van de jaren 1970 aankocht in het centrum van Beersel, vlak bij de kerk, en dat het om een erfstuk van een Beerselse familie ging. Hij vond de schotel bijzonder vanwege het schuttersmerk en het grote formaat, waardoor hij het in zijn privéverzameling hield.

We treffen een identiek schuttersmerk van dezelfde tinnegieter aan op een schotel van het handbooggilde van Onze-Lieve-Vrouw van Alsemberg, die we op het einde van dit artikel bespreken (zie nr. 19). Het lijkt er dus op dat deze Brusselse tinnegieter naast het Alsembergse, ook het Beerselse gilde van tinnen schuttersschotels voorzag. Zijn vader, Michaël Janssens, eveneens tinnegieter te Brussel, effende reeds het pad van tinleverancier aan dorpsgilden uit de Zennevallei. Zijn schuttersmerk met Bourgondische

vuurslag bovenop gekruiste pijlen en zijn naaminialen M I prijkt op de Dworpse prijsshotel uit 1720.

Over het Sint-Sebastiaangilde van Beersel is niet veel geweten. Wat ons wel opviel, in het weinige dat er ooit over gepubliceerd werd, is dat de zilveren gildebreuk van het Beerselse gilde tijdens de tweede helft van de achttiende eeuw veiligheidshalve bewaard werd in het kasteel van Beersel. Bij vele dorpsgilden werd deze zilveren ereketting, die de nieuwe koning na de jaarlijkse koningsschieting plechtig om de hals gehangen kreeg (veelal door de pastoor), in de plaatselijke parochiekerk achter slot en grendel bewaard, samen met het kerkelijke zilver.

De onmin tussen het gilde en de pastoor tijdens de eerste helft van de achttiende eeuw zal mogelijk de aanleiding geweest zijn om de locatie van de zilveren breuk van de kerk naar het kasteel te verplaatsen. Zo kon de pastoor er geen beslag op leggen ter compensatie van de door het gilde veroorzaakte schade en de daaruit volgende kosten aan de kerk en zijn persoonlijke eigendommen. (33)

Huwelijksgeschenken

Huwelijken van leden werden ook uitgebreid in het gilde gevierd. Het hele gilde was dan op het appel voor de eredienst en de feestelijkheden. Naburige en bevriende gilden werden soms uitgenodigd en ook dan werden er tinnen shotels met randteksten en graveringen geschonken. De ons bekende exemplaren die in Halle en Brussel voor schuttersgilden gemaakt werden, zijn overdadig met gegraveerde voorstellingen versierd. Ze staan in schril contrast met de tinnen huwelijksshotels uit Leuven, die veel soberder zijn. Daar hield men het tijdens de achttiende eeuw bij de naaminialen van het huwelijkspaar met daartussen de vermelding van het huwelijksjaar en een kleine gegraveerde voorstelling van een handboog met pijl, alles in de rand van de shotels aangebracht. (34)

16. C+ V+ K (1758-1780, Brussel, diam. 46 cm – C initiaal voornaam + V initiaal familienaam + K initiaal voor koning of tweede initiaal familienaam)

Op het plat staat Sint-Sebastiaan afgebeeld in een harnas met helm op het hoofd, dus als ridder, met pijl en boog in de hand. De heilige Sebastiaan werd meestal naakt, met uitzondering van een lendendoek, tegen een boom of paal voorgesteld, doorzeefd met pijlen. In mindere mate werd hij ook in een harnas met een helm afgebeeld, zoals bijvoorbeeld ook te zien is aan een laatzeventiende-eeuws houten beeld, in het stedelijk museum Den AST in Halle, dat oorspronkelijk eigendom was van het Halse Sint-Sebastiaangilde. De heilige wordt ook daar voorgesteld in een harnas met een helm op het hoofd en met pijl en boog in de hand.

Op deze graving schiet Sint-Sebastiaan naar een doel met loterijbriefjes. Voor de heilige werden twee rieten korven met daarin een bloem afgebeeld, de z.g. 'huwelijkskorven', tijdens het ancien régime de manier bij uitstek om het bruidspaar op symbolische wijze liefde en geluk toe te wensen.

Deze uitzonderlijk grote schotel is dus een huwelijksgeschenk van de leden van een handbooggilde aan hun gildekoning (aangeduid met de initialen C.V.). Hij werd vervaardigd (en dus ook geschonken) tussen 1758 en 1780, de periode waarin de tinnegieter actief was. D.m.v. de gegraveerde voorstelling benadrukte het gilde dat hun patroonheilige Sebastiaan voor hun koning een winnend lot had geschoten, m.a.w. voor een goede echtgenote had gezorgd.

Deze te Brussel gegoten schotel werd ooit aangekocht bij een brocanteur uit Sint-Genesius-Rode. Die verklaarde de schotel daar vlakbij aangekocht te hebben, als een erstuk van particulieren uit Linkebeek. Hierdoor kunnen we veronderstellen dat het om een huwelijksschotel van het Sint-Sebastiaangilde uit Linkebeek gaat.

Dat gilde kan zich gerust ook bij de tinnegieters in Halle bevoorraad hebben. Zo werden er in de jaren 1600 en 1608 bedevaarttekens aangekocht bij de Halse tinnegieter Jan Ooge, die in Linkebeek doorverkocht werden aan de pelgrims die er voor de verering van de heilige Sebastiaan op bedevaart kwamen. Er was ook jaarlijks een grote processie ter ere van Sint-Sebastiaan, waar de handbooggilden van Alseberg, Drogenbos, Halle, Huizingen, Ruisbroek en Ukkel met regelmaat aan deelnamen. (35)

Van het gilde van Linkebeek hebben we ooit nog een grote tinnen huwelijksschotel uit 1791 kunnen keuren. Dat exemplaar was voorzien van een met letterstempels ingeslagen randtekst en de gegraveerde voorstelling van het huwelijkspaar in het plat. Jammer genoeg weten we niet in welke verzameling dat exemplaar nu bewaard wordt.

17. MDM SV VW V D HM V D GD V DGB 1815 (Brussel, diam. 35,3 cm – MADAME SV VROUW VAN DE HOOFDMAN VAN DE GILDE VAN DROGENBOS 1815 SINT SEBASTIAENSGILDE VAN BRUSSEL)

Centraal op het plat werd Sint-Sebastiaan gegraveerd met onderaan, heel klein, een vergezicht: een skyline van de streek met aan de ene kant van de heilige het dorp Drogenbos en aan zijn andere kant de stad Brussel. Het is een huwelijksgeschenk van het Sint-Sebastiaangilde van handboogschutters uit Brussel aan de vrouw met naaminitialen S.V., die in 1815 met de hoofdman van het Sint-Sebastiaangilde van Drogenbos huwde. Deze schotel getuigt van een hechte vriendschapsband tussen beide gilden in het begin van de negentiende eeuw.

In de zeventiende eeuw, zo blijkt uit een akte uit 1627, droeg het gilde nog zijn oorspronkelijke naam 'gulde van Sinte Nicolaes ten Droogenbossche'. Pas in 1719 schakelde men over op Sint-Sebastiaan als patroonheilige. (36)

Geboortegeschenken

Bij de Zuid-Brabantse schuttersgilden, in de Halse en Brusselse regio, bestond eveneens de traditie om bij de geboorte van een kind een geschenk te geven. Dit waren, hoe kon het volgens de gildetraditie ook anders, tinnen borden en schotels. Er waren twee duidelijk verschillende types.

Het eerste type werd aan het kind geschonken en was voorzien van een ingeslagen of gegraveerde randtekst. Van het Sint-Sebastiaangilde uit Schaarbeek hebben we in onze verzameling een mooi voorbeeld. Het ingeslagen randschrift op de schotel luidt: 'IAN BAPT BATENS GEBORTIGH TOT SCHAREBECK ANNO 1793' (diam. 28,4 cm). Het stuk werd gegoten door de Brusselse tinnegieter Joannes Van Droogenbroeck. Hij werkte van 1760 tot 1799. Ook in Halle werden zulke geboorteschotels vervaardigd.

Het tweede type werd uitsluitend in Brussel gemaakt en specifiek aan de ouders geschonken. In de rand van de borden en schotels werd de voorstelling van een ingebakerde baby geslagen met links daarvan de naaminitialen van de vader, rechts die van de moeder, en soms ook het geboortjaar.

Voorstelling van een ingebakerde baby met links de naaminitialen van de vader en rechts die van de moeder, geslagen in de rand van een diepe Brusselse geboorteschotel (diam. 34,3 cm), gegoten door tinnegieter Joannes Baptista Boisacq. Hij werkte van 1780 tot 1800.

De meeste Brusselse tinnegieters gebruikten hiervoor een eigen babymerk. We beschikken over verscheidene voorbeelden daarvan in onze collectie. In het kasteelmuseum van Gaasbeek bewaart men eveneens een soortgelijk geboortegeschenk: een tinnen bord (diam. 22 cm) met centraal in de rand het babymerkje, links de initialen C.H.N. van de vader en rechts M.O.B.M. van de moeder. Dat bord werd gegoten door de Brusselse tinnegieter Joannes Baptista Riemslagh, actief van 1779 tot 1821. (37)

Bij de handboogschutters van Sint-Rochus in Etterbeek bepaalde men zelfs dat leden enkel een tinnen schotel als geboortegeschenk ontvingen bij de geboorte van het eerste kind, maar alleen wanneer die geboorte plaatsvond na een 'katholieke' zwangerschapstermijn. (38) Ook bij hen werden de babymerkjes en de initialen van de ouders op de geboorteschotels die ze aan hun leden schonken geslagen.

De band tussen schuttersgilden en rederijderskamers

Sommige tinnen schotels met randteksten, graveringen en/of eigendomsmerken tonen onmiskenbaar de sterke band aan die een schuttersgilde met een bevriende rederijderskamer uit dezelfde stad onderhield.

In Leuven waren het Sint-Jorisgilde van de kruisboogschutters en de rederijderskamer De Roose hecht met elkaar verbonden. Ze deelden hetzelfde huis voor hun bijeenkomsten, vergaderingen en feesten. Tijdens het tweede kwart van de zeventiende eeuw gebruikten ze op hun tinnen serviesgoed en op hun prijzen en gelegenheidsgeschenken zelfs hetzelfde eigendomsmerk, waarin de symboliek van beide corporaties verwerkt was: de initialen 'J' voor 'Joris' en 'R' voor 'Roose', alsook een kruisboog en rozenranken, staan erin afgebeeld. (39)

In Brussel was het Sint-Sebastiaangilde nauw verweven met de rederijderskamer De Corenbloem. Samen vormden ze de 'Broederschap van de heilige Sebastiaan', dat voor zijn erediensten de beschikking had over een eigen kapel met altaar in de Brusselse Sint-Gorikkerk. (40)

Ze vergezelden elkaar in schitterende praalwagens naar de toernooien en landjuwelen die door andere steden georganiseerd werden om er samen de eer van Brussel hoog te houden: het Sint-Sebastiaangilde in de diverse schutterswedstrijden en De Corenbloem in

de literaire wedstrijden, waarin de Dietse 'kamers van rhetorike' elkaar probeerden te overtreffen op vlak van ernstig én komisch toneel en van formele dichtkunst. De Corenbloem oogstte veel bijval met de esbattementen (kluchtspelen) die ze opvoerde. Wie tot de rederijderskamer wou toetreden diende tot 1540 eerst lid te worden van het handbooggilde, daarna bestond die verplichting niet meer. De samenwerking tussen beide corporaties werd verdergezet tot het einde van de achttiende eeuw. (41)

18. GROEYT IN LIEFDE TOT DEN H SEBASTIAEN SYN BROEDERSCHAP EN SAL NIET VERGAEN ANNO 1754 (Brussel, diam. 38,4 cm)

Centraal op het plat werd Sint-Sebastiaan gegraveerd. De randtekst rijmt, wat bij de rederijders gebruikelijk was, en vermeldt duidelijk de 'Broederschap'.

Deze schotel werd geschonken door de Brusselse Broederschap van Sint-Sebastiaan aan een nieuw en waarschijnlijk jeugdig lid bij zijn aanvaarding in 1754. Volgens de randtekst diende hij immers nog in liefde tot de heilige Sebastiaan te 'groeien'.

Niet enkel in de steden bestond een nauwe band tussen de rederijders en de schuttersgilden. Dat was ook in veel Zuid-Brabantse dorpen en heerlijkheden het geval. In Sint-Pieters-Leeuw had men de 'De jonge Konst-minnende ieverige Minnaers der Redekonst van den H. Petrus, rustende onder de vleugelen van het H. Cruys', m.a.w. het plaatselijke Heyligh Cruysgilde van handboogschutters. In 1765 voerden ze in de maanden april en mei aan de parochiekerk twee toneelstukken op: de 'Seven Machabeën, van hunne moeder Salamone, en van Eleazar, Treurspel, Verciert met verscheyde Baletten' en 'de Klucht-wyse Comedie van de onrust door den ryckdom'. Ze droegen hun opvoering op aan hun 'seer edelen ende wel-geboren heere, M. her Eugenius Ernestus Coloma, Baender-Heer van S. Peeters-Leeuw, Spy, Mierlmont e.a.'. (42)

In vele andere landelijke plaatsen, zoals Asse, Galmaarden, Kraainem, Leerbeek, Liedekerke, Merchtem, Opwijk, Pepingen, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Martens-Lennik,

Ternat, Tollembeek, Vlezenbeek etc. had men eveneens een rederijkerskamer die meestal nauwe banden onderhield met of deel uitmaakte van een plaatselijk schuttersgilde. (43)

Ook in Alseberg voerde men zeker al in het begin van de zestiende eeuw tooneelstukken op. In 1521 betaalde de kerk van Alseberg immers een vergoeding 'om te representeren met spel hoe de derde fondatie der kerke geschied is, op andere jaren, andere fundatien representerende'. De vergoeding werd overgemaakt aan Jan van den Daele 'cum suis' (met de zijnen, met zijn gezelschap). De naam van de Assebergse rederijkerskamer werd niet genoemd. (44)

Naar alle waarschijnlijkheid onderhielden de Assebergse rederijkers ook goede banden met rederijkers van elders. Zo kwamen eeuwenlang, mogelijk al van in de vijftiende en zeker van in de zeventiende eeuw, de leden van een in Leper opgerichte rederijkerskamer, 'De Rederijcke gild van Onse-Lieve-Vrouwe van Alsenberghe, geseyt Lichtgeladen', op bedevaart in Alseberg om hun patroon te eren en dat zeker nog tot op het einde van de achttiende eeuw. (45)

De Assebergs rederijkers maakten deel uit van het plaatselijke schuttersgilde van Onze-Lieve-Vrouw van Alseberg. We kunnen dit aantonen aan de hand van een mooi versierde tinnen schotel van het Assebergse schuttersgilde, die in 1763 geschonken werd als koningsprijs aan 'Jan Batist van Rossum'. In 1781 behaalde hij als rederijker eveneens de 'prijs der redekunst' en liet daartoe als blijvende herinnering zijn koningsschotel graveren.

19. IAN BATIST VAN ROSSUM ALS KONINCK VAN DE GULDE VAN ALSEMBERGH 1763 PDR ANNO 1781 (Brussel, diam. 38,6 cm)

*Portret van keizer Jozef II uit 1775,
door Anton von Maron.*

Dit is een geschenk uit 1763 van het handbooggilde van Onze-Lieve-Vrouw in Alseberg aan hun nieuwe koning, Joannes Baptist van Rossum, dat hij op een pinkstermaandag in ontvangst mocht nemen. In Alseberg schoot men immers 'den maendagh van 2n sinxen dagh den conincxvogel'. (46) Hij was herbergier van beroep, gehuwd met Maria de Rauw en overleed te Alseberg op zeven november 1783. (47) Twee jaar vóór zijn overlijden behaalde hij nog de 'Prijs Der Redekunst'. Om dat aan te geven werden de drukletters PDR achter de ingeslagen randtekst op de rand van de schotel bij gegraveerd. De jaaraanduiding 'ANNO 1781' bovenaan in het plat van de schotel, geeft aan in welk jaar hij die rederijkersprij behaalde.

De voorstelling van de Oostenrijkse tweekoppige gekroonde keizerlijke adelaar, waarvan het wapenschild vervangen werd door een hart, vormt een duidelijke indicatie van het onderwerp waarmee hij de prijs voor dicht- en toneelkunst in de wacht sleepte.

In 1781 was onze Oostenrijkse keizer Jozef II (keizer van 1765 tot 1790) op bezoek in de Zuidelijke Nederlanden. (48) Om die feestelijke gebeurtenis luister bij te zetten, werd er – naar we mogen vermoeden – door de Assebergs rederijders een wedstrijd georganiseerd, waarbij de liefde voor de keizer en het Heilige Roomse Rijk centraal stonden. Vandaar ook de voorstelling van het hart centraal in de tweekoppige keizerlijke adelaar.

Mogelijk bestond de uitgereikte prijs uit geld of boeken en besloot 'Jan Batist' daarom zijn overwinning zichtbaar te vereeuwigen op de koningsschotel die hij al in 1763 als beste schutter van dat jaar van zijn gilde cadeau had gekregen. Waarschijnlijk deed hij

dat in navolging van soortgelijke gegraveerde prijsschotels die er voorheen al uitgereikt waren. Ongetwijfeld prijkte deze mooie en sierlijke gegraveerde schotel op een ereplaats in zijn herberg, zodat hij er zoetgevooid en welbespraakt tegen de klanten over kon uitpakken.

Het laten graveren van het Oostenrijkse keizerlijke wapenschild op tinnen prijsschotels lijkt in de Zennevallei wel een gebruik geweest te zijn. Als illustratie daarvan tonen we u nog een soortgelijke en wat oudere gegraveerde schotel, die in Halle gegoten werd.

20. IW FI (1745-1765, Halle, diam. 45,7 cm)

Centraal op het plat werd het Oostenrijkse keizerlijke wapenschild gegraveerd, met bovenaan de kapitalen F en I, die voor 'Frans Imperator' staan, m.a.w. 'Frans Keizer'. Het gaat om Frans I van Lorreinen (keizer van 1745 tot 1765), de vader van Jozef II. (49) Bovenaan in de rand werden de naaminitialen I en W van de winnaar van deze schotel ingeslagen.

Portret van keizer Frans I van Lorreinen, 1745 – 1765, uit het atelier van Martin van Meytens.

Portret van Maria Elisabeth van Oostenrijk, ca. 1730, landvoogdes van de Zuidelijke Nederlanden van 1724 tot haar dood in 1741, door Jan van Orley

Het is best mogelijk dat ook deze schotel in Alsemberg geschonken werd. Dat kan als prijs bij een rederijkerswedstrijd geweest zijn, maar niet noodzakelijk want er werden ook schutterswedstrijden georganiseerd ter ere van de keizer, waarbij de te winnen tinnen prijsschotel bekostigd werd door het plaatselijke gilde, de plaatselijke heer of zelfs door de Oostenrijkse landvoogden, de afgevaardigden van de keizer die de Zuidelijke Nederlanden bestuurden. In 1785 werd in Brussel een dergelijke wedstrijd gehouden tussen de plaatselijke schuttersgilden met prijzen die geschonken werden door 'Hunne Koninklijke Hoogheden'. (50) Dat gebeurde ook elders in de Zuidelijke Nederlanden, ter meerdere eer en glorie van keizer en keizerrijk.

Waarschijnlijk koesterden het schuttersgilde en de rederijkers van Alsemberg al van in 1732 extra belangstelling voor de Oostenrijkse soevereinen. Dat jaar immers kwam Maria Elisabeth, aartshertogin van Oostenrijk en landvoogdes van de Zuidelijke Nederlanden, met een aanzienlijke vorstelijke stoet het heiligdom van Alsemberg bezoeken. Die indrukwekkende gebeurtenis zal ongetwijfeld een blijvende impressie nagelaten hebben bij de plaatselijke bevolking. (51)

Alle hier besproken gildeschotels dragen Nederlandstalige opschriften want de regio van de Zennevallei was oorspronkelijk helemaal Nederlandstalig en bijgevolg ook alle corporaties die daar bestonden. Daar kwam echter verandering in na 1830.

Na de afscheuring van het grootste deel van de Zuidelijke Nederlanden in 1830, zwaar militair en logistiek ondersteund door Frankrijk en geconsolideerd met een bezettingsmacht van negentigduizend zwaarbewapende Franse militairen, ontstond een soort Franse satellietstaat die men 'Belgique' doopte. Het Frans werd als officiële voertaal opgelegd op zestien november 1830 en tegelijkertijd werd het Nederlands als officiële

bestuurstaal afgeschaft. (52) Vanaf dan was het Frans de enige officiële taal van het nieuwe land. De Franstalige minderheid maakte daarvan gebruik om de Nederlandstalige meerderheid van de bevolking te knechten en zowel cultureel, economisch als politiek te domineren en uit te sluiten. Wie niet Franstalig van geboorte was of zich niet aan de Franse cultuur assimileerde, m.a.w. wie geen vlekkeloos Frans kon (leren) spreken, lezen en schrijven, telde niet langer mee in het politieke, economische en socio-culturele leven in de Zuidelijke Nederlanden.

Onder die druk schakelden verscheidene, van oudsher Nederlandstalige, Brabantse schuttersgilden uit de Brusselse en Halse regio en invloedssfeer na 1830 over op het Frans om niet achtergesteld te worden. We merken dat ook aan de opschriften op tinnen gildeschotels, gildevlaggen en gildestandaarden die na 1830 plots niet langer in het Nederlands maar in het Frans werden aangebracht.

Ook in Dworp zwichtte men toen onder de druk van het Franstalige staatsapparaat om het Frans naar de buitenwereld zo veel mogelijk te gebruiken.

Dit blijkt ook uit een Franstalig houten standaardschild, het visitekaartje van de Dworpse schutters. Het draagt als opschrift SOCIETE ST SEBASTIEN 1840 BRUINEPUT TOURNEPPE. (53)

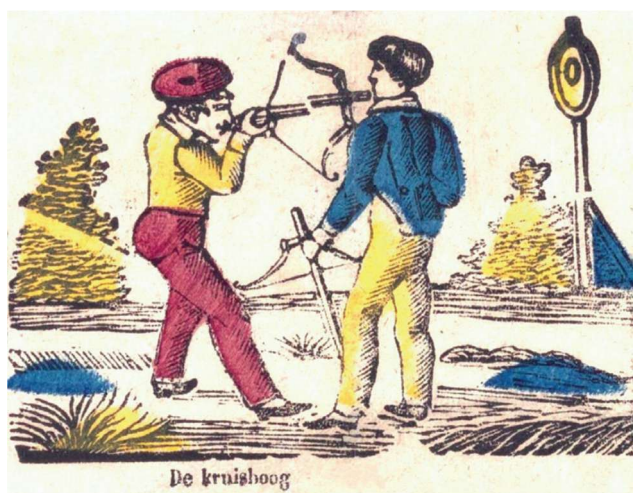

Dit standaardschild werd na 1840 meegedragen tijdens processies, ommegangen en de vele optochten met andere schutterijen tijdens de jaarlijkse feestelijkheden op zeventwintig september om 'l'anniversaire des journées de septembre', m.a.w. de verjaardag van de Brusselse revolte tijdens de maand september in 1830, te herdenken. Het was tot voor 1890 de nationale feestdag en werd daarna terug opgepikt als feestdag van de Franse gemeenschap.

Daarbij dienden ook telkens de kerkklokken te luiden op het tijdstip van de aftocht van de Nederlandse soldaten uit Brussel. In 1837 werd de kerkklok in Dworp echter 'niet' geluid, wat als een duidelijk protestsignaal kan worden gezien, uit onvrede over de gang van zaken. Wel werd er een boogschietwedstrijd op de wip georganiseerd met prijzen voor de winnaars. (54) Hieruit kunnen we afleiden dat het Dworpse schuttersgilde van

Sint-Sebastiaan, na de verplichte ontbinding van alle schuttersgilden in 1796 door de Franse bezetter, al vóór 1840 opnieuw actief was, tenzij men gebruik maakte van de wip van een andere onbekende boogschuttersvereniging.

In 1840 werd het Dworpse gilde heropgericht als maatschappij en in 1888 werd er een doorstart gemaakt. Men sprak zelf van een 'vernieuwing'. Op hun intern reglement staat immers in vier centimeters hoge sierlijke zwarte letters te lezen; 'Instelling in 1840. Vernieuwing in 1888'. (55)

Twee afbeeldingen van het boogschieten uit een centsprent. Turnhout ca. 1830-1840.

De van 1830 tot nu gevoerde verfransingspolitiek en de aanhoudende pogingen tot politieke koehandel met Vlaamse gemeenten om het ondertussen grotendeels verfranste Brusselse gewest met de Rand uit te breiden en Brussel aan Wallonië vast te hechten, kunnen evenwel de rijke en boeiende Nederlandstalige cultuurgeschiedenis van Brussel en alle omliggende gemeenten niet uitwissen.

Tinnen schotels: een zeldzaamheid

Ondanks het feit dat we voor dit artikel 20 gildeschotels van schuttersgilden uit de Zennevallei uit onze verzameling konden selecteren (die een negentigtal stuks uit Zuid-Brabant omvat en die gedurende veertig jaar samengebracht werd), zijn ze wel degelijk zeldzaam. Het is maar een kleine fractie van wat ooit in deze regio door de plaatselijke schutterijen gebruikt en geschonken werd. Tin was en is immers een gemakkelijk te recyclen metaal. Als een bord of schotel versleten was, bracht men het bij een tinnegieter, die het dan smolt om er nieuwe voorwerpen mee te gieten. Tinopeisingen voor het Duitse oorlogsapparaat tijdens beide wereldoorlogen hebben er ook voor gezorgd dat veel mooie schotels van onze schuttersgilden onherroepelijk verloren gingen.

Als we een heel bescheiden schatting maken van de hoeveelheid gildeschotels die tijdens de achttiende eeuw in de Zennevallei bij elk dorpsgilde jaarlijks uitgereikt werd, dan denken we aan minstens tien stuks. We tellen dan een koningsschotel, één tot drie koningsprijsschotels en de andere jaarlijks te winnen gildeprijzen bij wedstrijden voor

de eigen leden onderling. Daarmee alleen al komen we zeker aan tien exemplaren en dan zijn er nog de prijsschotels voor wedstrijden tussen gilden, de gelegenheidsschotels bij aanstellingen in gildefuncties, schotels en borden als toetredingsverplichting voor nieuwe leden, de schotels die adel en clerus van het gilde cadeau kregen of die door hen aan het gilde geschonken werden, schotels voor huwelijken, geboortes, jubilarissen, rederijdersprijzen, prijsschotels voor de echtgenotes in het gilde; voor hun bolderspel, kegelspel, werpspelen en in sommige Zuid-Brabantse dorpen zelfs ook het boogschieten op de wip van het gilde of op een minder hoge wip die speciaal voor vrouwen werd opgericht enz.

Gedurende de achttiende eeuw werden er dus bij benadering een duizend stuks bij ieder dorpsgilde in de Zennevallei uitgereikt indien het heel die periode zonder noemenswaardige onderbreking actief was. Als gevolg van omsmelting zijn we daarvan bijna alles kwijt en dan hebben we het nog niet over de talloze verdwenen exemplaren uit de eeuwen daarvoor en uit de negentiende eeuw; een hallucinante hoeveelheid verloren gegane gildeobjecten en waardevolle heemkundige informatie, vanwege de er op aangebrachte randteksten, graveringen en merken, waarover we niet langer kunnen beschikken.

Bij de aanvang van de coronacrisis was de schrootprijs voor een kilo tin quasi dertig euro. Eeuwenoude en historisch waardevolle schuttersschotels blijven door zulke hoge schrootprijzen hun weg naar de smeltkroes vinden. We konden zo per toeval nog een paar achttiende-eeuwse Brusselse gildeschotels van bij een omsmelter redden. De vorige eigenaar was volgens de schroothandelaar een Franstalige Brusselaar (met een Nederlandstalige familienaam) die er helemaal geen interesse in bleek te hebben omdat de randschriften niet in het Frans maar in het Nederlands waren. Eén van die schotels is het drie eeuwen oude exemplaar uit Elsene waarnaar we in het begin van dit artikel verwezen, het enige bewijs dat dit gilde ooit bestond.

Oproep

Misschien bent u zelf nog in het bezit van een Zuid-Brabantse tinnen schuttersschotel of -bord uit het ancien régime of het begin van de negentiende eeuw of kent u iemand die er nog eentje heeft? Het zou interessant zijn indien u ons daarvan via e-mail (ka.va@skynet.be) op de hoogte wil brengen. Wie weet is het wel een extra puzzelstuk waarmee we ons overzicht van deze waardevolle en eeuwenoude traditie van het schenken van tinnen schotels en borden met randteksten, graveringen en merken met schutterssymboliek bij onze Zuid-Brabantse schuttersgilden verder kunnen aanvullen.

Atelier Stiphout

voorheen Andriessen Goud- en Zilveratelier

Voor al uw Schutters- en Gildezilver

Luuk Berbers & Cora Postema

Het adres:
Dorpsstraat 18
5708 GH Helmond (Stiphout)

☎ 0492-550792
✉ info@atelierstiphout.nl
🌐 www.atelierstiphout.nl

Atelier Stiphout

Andriessen Goud- en zilveratelier

Foto's van de schuttersmerken op de schotels

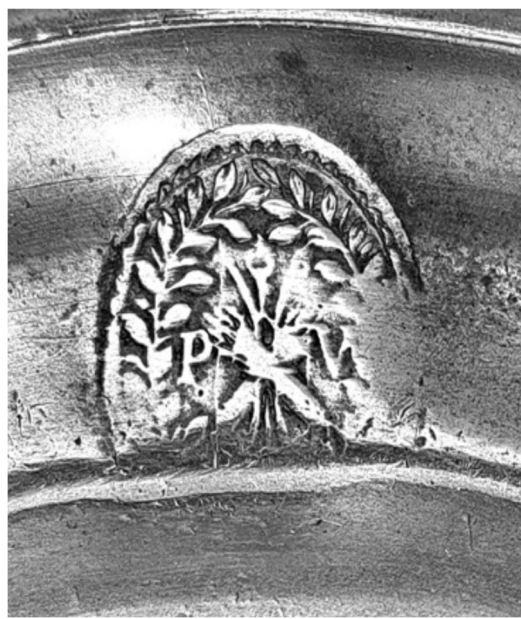
Bourgondische vuurslag op gekruiste pijlen met initialen MI van Brussels tinnegieter Michaël Janssens, actief van 1704 tot 1740, op schotel nr. 3.

Bourgondische vuurslag op gekruiste pijlen met initialen FI van Brussels tinnegieter Franciscus Janssens, actief van 1739 tot 1770, op schotels nrs. 15 en 19.

Sint-Sebastiaan vastgebonden aan boom en tafereel van het wipschieten van Brussels tinnegieter Jacobus Franciscus Schuermans, actief van 1805 tot 1811, weduwe Maria Anna Van Droogenbroeck zette de werkplaats verder tot 1839, op schotel nr. 17.

Lauwerkrans met gekruiste pijlen en pijlenkokers en initialen PW van Brussels tinnegieter Petrus Wans, actief van 1690 tot 1700, merk hergebruikt door Brussels tinnegieter Jacobus Van der Elst, actief van 1750 tot 1796, op bord nr. 12.

Foto's van de tinmerken en de gegevens van de tinnegieters per stad, alfabetisch gerangschikt, met verwijzing naar de nummering van de schotels

Halle:

CAC / Charles Alzear Couttume, gewerkt van 1711 tot 1743, weduwe Anna Maria Demaret zette de werkplaats verder tot 1761 = nr. 5.

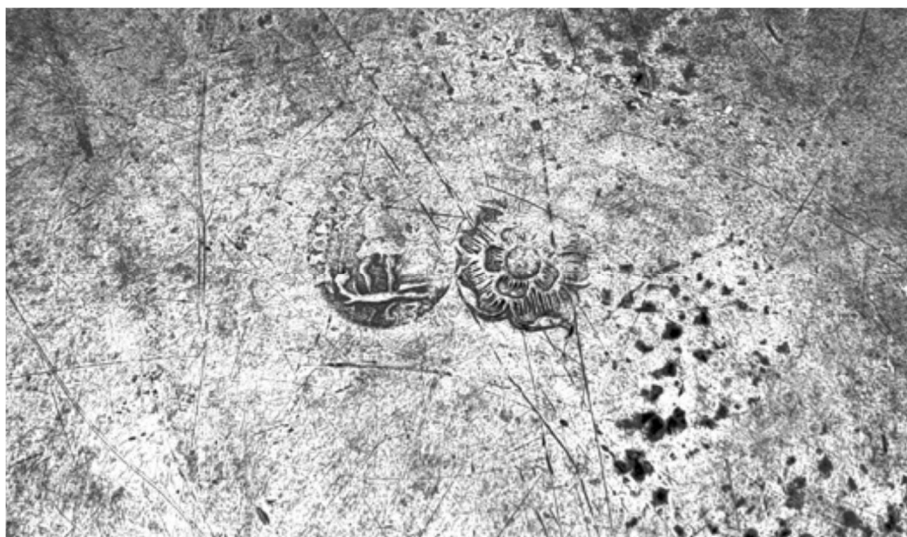
FID / Filippus Josephus Dodelet, gewerkt van 176(4?) tot 1810, weduwe Maria Josepha Gilliams zette de werkplaats verder tot 1816 = nrs. 1 en 4.

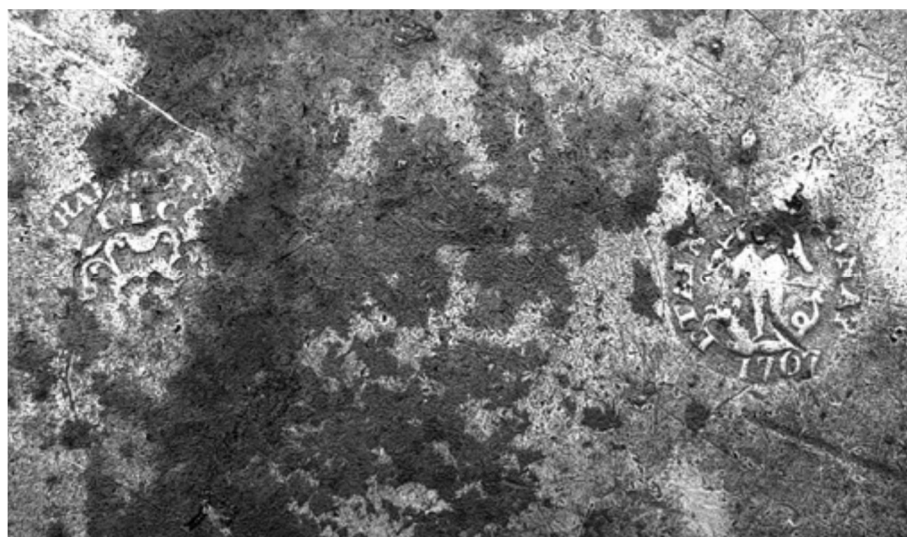
HVV / Hendrik Van Volsem, gewerkt van 1772 tot 1808 = nrs. 8 en 9.

IDL / Joannes Dodelet? of een ander lid van de familie Dodelet/Dodlé, gewerkt vanaf ca. 1745 = nr. 20.

IDS / Jacobus Josephus de Sany, gewerkt van 1763 tot 1809 = nr. 14.

IIC / Johannes Josephus Couttume, gewerkt van 1761 tot 1785 = nr. 7 en 10.

LDS / Laurentius De Smedt, gewerkt van ca. 1739 tot 1780 = nr. 6.

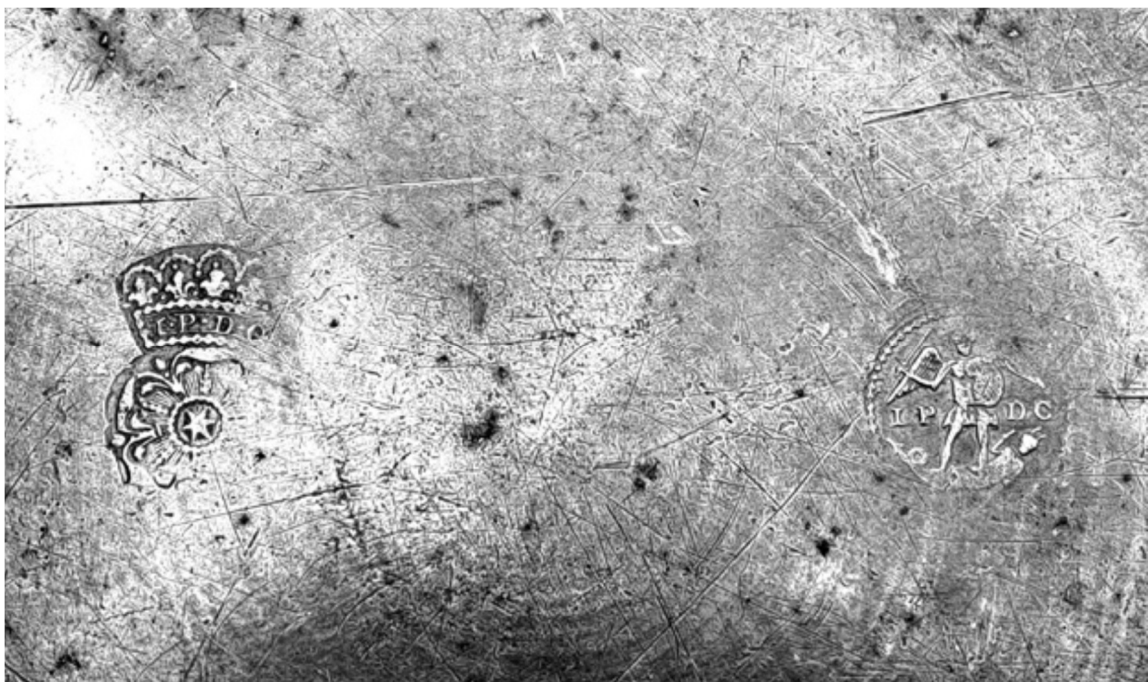
Brussel:

FI / Franciscus Janssens, gewerkt van 1739 tot 1770 = nrs. 15 en 19.

IFSM / Jacobus Franciscus Schuermans, gewerkt van 1805 tot 1811, weduwe Maria Anna Van Droogenbroeck zette de werkplaats verder tot 1839 = nrs. 2 en 17.

IPDC / Jean Pierre Decorte, gewerkt van 1811 tot 1845 = nr. 13.

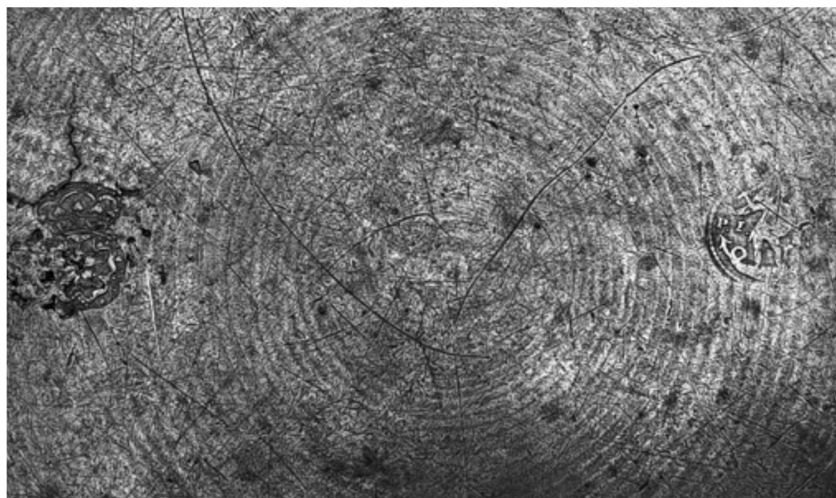
IVDE / Jacobus Van der Elst, gewerkt van 1750 tot 1796 = nrs 12 en 18.

MI / Michaël Janssens, gewerkt van 1704 tot 1740 = nr. 3.

PIDV / Petrus Josephus De Vleeschouder, gewerkt van 1758 tot 1780 = nr. 16.

PIST / Petrus Josephus Stas, gewerkt van 1789 tot 1829 = nr. 11 (deze merken werden in de tinliteratuur tot nu verkeerd toegeschreven aan tinnegieter Pierre Jean Stultiens, die van 1840 tot 1867 te Brussel werkte. De merken van beide tinnegieters werden omgewisseld).

Annotaties

De persoonsgegevens i.v.m. geboorte, huwelijk, overlijden en beroep van de personen die op de tinnen borden en schotels vermeld staan vonden we terug via zoekrobots op de vrij te raadplegen internetsites arch.be en geneanet.org, tenzij ze hieronder aangegeven worden met een andere bronvermelding.

1. Wikipedia.org: Liste et armorial des personnes admises aux Lignages de Bruxelles
2. "De voormalig Dorpsschuttersgilden in Vlaamsch-Brabant" door Maurits Sacré. – In: Eigen Schoon en De Brabander, periodiek van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van West-Brabant en van den Gidsenbond der Gouw Brussel, jg. 12 (1929), nr. 4, pp. 145-216, p. 154
3. Idem, p. 156
4. "Halle: van oud-Brabants graafschap tot Henegouwse grensstad" door Marcel Franssens. – In: Hallensia, periodiek van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle, jg. 3 (1981), nr. 4, pp. 13-25
5. "Een onbekend type tingietersmerk uit Brussel" (Bourgondische vuurslagmerken) door Karsten Vandebotermiet. – In: Tinnewerck, periodiek van de Vlaamse Tinvereniging, jg. 32 (2014), nr. 2, pp. 32-35
6. De kaarten van de schuttersgilden van het Hertogdom Brabant (1300-1800) door Eugeen van Autenboer. – Tilburg: Stichting zuidelijk historisch contact, 1993, p. 145
7. Het "Heyligh Cruys"-gilde van Sint-Pieters-Leeuw, de bijna vergeten geschiedenis van een handbooggilde, met een uiteenzetting over oud schutterstin uit plaatselijke gilden door Karsten Vandebotermiet. – Halle: Vandebotermiet, 1998, p. 5
8. "Les anciennes gildes d'archers a Uccle et Stalle" door Jacques Lorthiois. – In: Ucclesia, periodiek van de Geschied- en Heemkundige Kring van Ukkel en Omgeving, 1993, nr. 147, pp. 2-5
9. Huizen en villa's in Brussel: Ukkel door Emmanuelle Dubuisson. – Brussel: Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dienst Monumenten en Landschappen, 2000, nr. 28, p. 4
10. Dictionnaire des familles nobles du royaume de Belgique, tome 4 par Felix Victor Goethals. – Brussel: Polack-Duvivier, 1852. – zonder paginering
11. Genealogieonline.nl: Household of Auguste Joseph de Thysebaert
12. Geschiedenis van Dworp door Constant Theys. – Brussel: A. Hessens, 1948, p. 191
13. Idem, p. 334
14. Histoire et petite histoire des étains de nos provinces door Y. Hertz. – Brussel: Universal E.M., 1975, pp. 19 -21. – Catalogus van de gelijknamig tentoonstelling te Brussel in 1975
15. "Recollecten en Conventuëlen" door M. J. Van Den Weghe. – In: Hallensia, notitiën, studiën, aantekeningen, bewijsstukken, 3de reeks, 1935, pp. 108-120
16. Idem, p. 112
17. Met dank aan dhr. Raf Meert, historicus en auteur van talrijke heemkundige publicaties over de geschiedenis van Sint-Pieters-Leeuw, voor deze informatie
18. Geschiedenis van Dworp door Constant Theys. – Brussel: A. Hessens, 1948, p. 335
19. "De schuttersgilde van Sint-Genesius-Rode" door Andre Gillet. – In: Ucclesia, periodiek van de Geschied- en Heemkundige Kring van Ukkel en Omgeving, 1974, nr. 50, pp. 14-17
20. "De voormalig Dorpsschuttersgilden in Vlaamsch-Brabant" door Maurits Sacré. – In: Eigen Schoon en De Brabander, periodiek van den Geschied- en

- Oudheidkundigen Kring van West-Brabant en van den Gidsenbond der Gouw Brussel, jg. 12 (1929), nr. 4, pp. 145-216, p. 173
21. "Eeuwenoude tinnen voorwerpen van de Halse schuttersgilden" door Karsten Vandebotermiet. – In: Hallensia, periodiek van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle, jg. 40 (2018), nr. 2, pp. 25-36
 22. Pewter Ware 5 door Jan Beekhuizen. – Amsterdam: Beekhuizen, november 2006, pp. 4-5. – Nr. 1 in de catalogus: grote schotel Brussel
 23. Met dank aan dhr. Jan Beekhuizen, antiekhandelaar in Amsterdam voor de foto's.
 24. "Zuidwest-Brabantse koningsprijseschotels als troostprijs" door Karsten Vandebotermiet. – Nog te publiceren artikel in de periodiek van de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden.
 25. "Uit het vroegere volksleven: Kerkdiefstallen in het Hertogdom Brabant in de 18de eeuw" door Constant Theys. – In: Eigen Schoon en De Brabander, periodiek van het Koninklijk Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant, jg 34 (1951), pp. 165-183 en 233-237. – Voor Ruisbroek, zie p. 173
 26. Geschiedenis van Alsemberg door Constant Theys. – Brussel: A. Henssens, 1960, p. 201
 27. Het "Heyligh Cruys"-gilde van Sint-Pieters-Leeuw, de bijna vergeten geschiedenis van een handbooggilde, met een uiteenzetting over oud schutterstin uit plaatselijke gilden door Karsten Vandebotermiet. – Halle: Vandebotermiet, 1998, p. 19
 28. Geschiedenis der oude vrijheid Lembeek door L. Everaert en J. Boucherij. – Antwerpen: H. en L. Kennis, 1876, p. 112
 29. Met dank aan dhr. Eugene van Autenboer, auteur van verscheidene publicaties over de geschiedenis van Brabantse schuttersgilden en gewezen opperhoofdman van de Hoge Gilderaad van de Kempen, voor deze inlichting
 30. "Tin voor de schuttersgilden" door André Gillet. – In: Catalogus Oud Tin 16de tot 19de eeuw uit Vlaamse en Waalse ontstaanscentra, p. 93. – Staden: Het gebied van Staden vzw, 1986
 31. Schutterswedstrijden in de 17de en 18de eeuw door Eugene van Autenboer. – Turnhout: stadsarchief en oudheidkundige kring Taxandria, 2002, p. 107.
 32. Geschiedenis van Alsemberg door Constant Theys. – Brussel: A. Henssens, 1960, pp. 178-186
 33. Geschiedenis van Beersel door Constant Theys. – Brussel: A. Henssens, 1963, pp. 230 - 236
 34. Leuvense tinnegieters (1279-1892) en hun werken door Marc Mees. – Leuven: Katholieke universiteit Leuven, 1984, p. 138. – Licentiaatsthesis
 35. Geschiedenis van Linkebeek door Constant Theys en Jules Geysels – Beersel, 1957, p. 94
 36. "Volks en verenigingsleven: de schuttersgilde Sint-Sebastiaan". – In: Drogenbos, een dorp tussen grootstad en platteland, periodiek van de Heemkundige Kring Sicca Silva Drogenbosch, jg. 1992, p. 52
 37. "Ontdekkingstocht in de verzameling kunststukken van het kasteelmuseum van Gaasbeek" door G. Renson en H. Casteels. – In: De Brabantse Folklore, nr. 204 (1974), pp. 365-367
 38. "De Etterbeeks Sint-Rochusmaatschappij en haar tinnen geschenken" door Karsten Vandebotermiet. In: Tinnewerck, Periodiek van de Vlaamse Tinvereniging, jg. 18 (2000), nr. 1, pp. 42-44
 39. "Een uiterst zeldzame Leuvense tinnen schuttersprijs uit 1635" door Karsten Vandebotermiet. In: De Tinkoerier, Periodiek van de Nederlandse Tinvereniging, jg. 27 (2020), nr. 1, pp. 4-9

40. "Sebastiaan en Swa: de zoektocht naar het cultureel erfgoed van de Brusselse handboogschutters" door Remco Sleiderink. – In: Madoc, periodiek tijdschrift over de middeleeuwen, jg. 27 (2013), nr. 3, pp. 142-153
41. Voor vorst en stad: rederijersliteratuur en vorstenfeest in Vlaanderen en Brabant (1432-1561) door Samuel Mareel. – Amsterdam: University Press, 2010, p. 85
42. "Rederijers" door Maurits Sacré. – In: De Brabander, Tijdschrift gewijd aan Geschiedenis, Oudheidkunde, Folklore & Geslachtskunde, jg. 1 (1919), nr. 1, pp. 4-46
43. Idem, pp. 4-46
44. Geschiedenis van Alsemberg door Constant Theys. – Brussel: A. Henssens, 1960, p159
45. Dbnl.org: Repertorium van rederijerskamers in de Zuidelijke Nederlanden en Luik 1400 – 1600, door Anne Laure Van Bruane
46. Geschiedenis van Alsemberg door Constant Theys. – Brussel: A. Henssens, 1960, pp. 178-186
47. Met dank aan de Dienst Archief Beersel en het Heemkundig genootschap van Witthem te Beersel, voor deze inlichting
48. Wikipedia.org: Keizer Jozef II
49. Wikipedia.org: Keizer Frans I Stefan
50. Schutterswedstrijden in de 17de en 18de eeuw door Eugeen van Autenboer. – Turnhout: stadsarchief en oudheidkundige kring Taxandria, 2002, p35.
51. De kerk van Alsemberg en haar miraculeus beeld van OLV door Jan Bols. – Leuven, 1910, p. 15
52. Wikipedia.org: Verfransing van Brussel
53. Verzameling Karsten Vandebotermet, minischutterijmuseum en privé café "De Groote Pint"
54. Geschiedenis der gemeente Dworp / door L. Everaert en J. Boucherij. –Antwerpen: I. De Cort, 1877, p. 74
55. Reglement handboogmaatschappij Sint-Sebastiaan Dworp 1888 verzameling Karsten Vandebotermet, minischutterijmuseum en privécafé "De Groote Pint"

VERZEKERINGEN - BELEGGINGEN - KREDIETEN

Zakenkantoor Loos

Weertersteenweg 156
3640 Kinrooi
loos@dvv.be
089 70 22 02
www.zakenkantoorloos.be

DVV verzekeringen

Nieuwpoortsesteenweg 399
Oostende | www.plantec.be

Veiligheid op de wip begint bij zekerheid!

Wist u dat een niet-gekeurde wip niet alleen risico's inhoudt voor de schutters, maar ook voor de gilde zelf?

Wettelijke verplichtingen, aansprakelijkheid en gemoedsrust gaan hand in hand bij het organiseren van een veilige schietstand.

Daarom slaan de Vlaamse Schuttersgilden en Normec BTV de handen in elkaar.

Via het nieuwe raamcontract kunnen alle aangesloten gilden eenvoudig én voordelig hun wip laten keuren. Eén partner, één contact, één heldere afspraak.

Welke keuringen voeren wij uit?

Onze erkende ETDC-klimmers inspecteren:

- De constructie en verankering van de wip
- Alle bewegende onderdelen
- De aanwezige veiligheidsvoorzieningen

Voordelen voor uw gilde

- Gemoedsrust: alles is in orde
- Tijdswinst: geen administratieve rompslomp
- Duidelijkheid: 1 aanspreekpunt

Meer info of intekenen?

Vraag het formulier op bij het bestuur van uw koepelorganisatie
of neem contact op via niels.brabant@normecgroup.com

Improve Quality. Reduce Risk.

vzw
Federatie van Vlaamse
Historische Schuttersgilden

AAN ALLE GILDEN/SCHUTTERIJEN

Elke regio bezit een Federatievlag.

- Antwerpen bij Jeannine Jonckers
- Brabant bij Eddy Vanbergen
- Limburg bij Jean De Wit
- West-Vlaanderen bij Norbert Valcke
- Oost-Vlaanderen bij Koen De Graeve

Mogen wij vragen deze vlaggen zoveel mogelijk te gebruiken bij speciale activiteiten en/of feestelijkheden. Ze kunnen bij bovenvermelde personen worden opgehaald en terug worden ingeleverd.

VERZEKER UW GILDE/SCHUTTERIJ VIA DE FEDERATIE !

VOLWAARDIGE VERZEKERING

GEEN ADMINISTRATIE

GEEF HET AANTAL LEDEN DOOR AAN HET SECRETARIAAT, WIJ HOEVEN GEEN NAAMLIJST

U DOET DE BETALING OP ONZE REKENING

ALLES IS ONMIDDELIJK IN ORDE

Voor meer informatie kun je best contact opnemen met het secretariaat.

secretariaat@vlaamseschuttersgilden.be

Beste gildebroeders en gildezusters,

U kan zich inschrijven op de gezamenlijke polis Sport en Ontspanning, die via de Federatie aangeboden wordt.

De huidige verzekeringsperiode loopt van 01/04/2025 tot 31/03/2026.

Als U de verzekering wilt opzeggen dient u deze op te zeggen voor 28/02/2026.

U kan zich nog altijd verzekeren door het aantal leden te vermelden die u wenst te verzekeren!

Gelieve dit te bevestigen via mail op secretariaat@vlaamseschuttersgilden.be

Om ons dossier te vereenvoudigen hadden we graag de correcte gegevens van jullie contactpersoon: naam en adres van de zetel van de gilde, alsook het contactmailadres en gsm-nummer om in de toekomst alles digitaal te kunnen behandelen.

Daarna ontvangt u voor het opgegeven aantal te verzekeren leden een uitnodiging om de verschuldigde premie te voldoen op rekening van de Federatie. Deze premie bedraagt 6 euro per lid en dient voor de vermelde datum betaald te zijn. Wij willen erop aandringen om de premie tijdig te betalen.

Ons bankrekeningnummer: KBC – BE25 7350 0111 5282

Mochten er nog vragen zijn, aarzel dan niet om contact met het secretariaat op te nemen.

Met gildegroeten,

Namens de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden

SAMENVATTING VERZEKERINGSPOLIS

Tot de verzekerde activiteit behoren:

- Optochten, schietoefeningen en -wedstrijden
- Activiteiten die worden georganiseerd door de aangesloten verenigingen in het kader van hun normale werking.
- Zijn eveneens verzekerd, indien zij worden georganiseerd door de aangesloten verenigingen, in het kader van een verzekerde activiteit:
 - Vergaderingen, trainingen, wedstrijden, repetities, schoonmaak en onderhoud van gebouwen.
 - Gemeenschappelijke verplaatsingen en verblijf ter plaatse.
 - Tijdelijke activiteiten zoals een eetfeest, bal of tentoonstelling ter ondersteuning van de verzekerde activiteit.

Zijn niet verzekerd:

- Een handelsbeurs, braderie of Vlaamse kermis.
- Voor andere tijdelijke activiteiten dient vooraf de maatschappij geraadpleegd te worden.

1. Verzekering burgerlijke aansprakelijkheid.

De leden onderling zijn derden.

Verzekerd is de schade aan derden veroorzaakt:

- Naar aanleiding van de uitoefening van de in de bijzondere voorwaarden omschreven activiteiten ingericht door de aangesloten verenigingen.
- Op de weg van en naar de plaats waar de activiteiten plaats vinden. Dit begrip wordt geïnterpreteerd naar analogie met het begrip arbeidsweg in de arbeidsongevallenwet.
- Door de gebouwen, installaties en goederen die gebruikt worden in het kader van de activiteiten.

De verzekering geldt ook in het buitenland.

2. Verzekering lichamelijke ongevallen.

Een lichamelijk ongeval is een plotse gebeurtenis die een lichamelijk letsel veroorzaakt of die het overlijden tot gevolg heeft en waarvan de oorzaak of één van de oorzaken uitwendig is aan het organisme van de verzekerde.

De verzekering dekt de ongevallen overkomen aan de verzekerden tijdens de activiteiten ingericht door de vereniging, ook op de weg van en naar de plaats waar de activiteiten plaats vinden.

Deze begrippen worden geïnterpreteerd volgens de Belgische rechtspraak inzake arbeidsongevallen.

Onder ongeval verstaat men ook: spierscheuringen, verrekkingen en verstuikingen te wijten aan een plotse krachtinspanning.

3. Waarborg rechtsbijstand.

Verzekerd is het verweer van de verzekerde, het verhaal op en het onvermogen van de aansprakelijke personen en de strafrechtelijke borgstelling.

Vrije keuze van advocaat of expert. Kosten en erelonen worden terugbetaald.

PROCEDURE IN GEVAL VAN AANGIFTE

Aangifteformulieren zijn beschikbaar op de website www.vlaamseschuttersgilden.be

Bij bewezen aansprakelijkheid dient het formulier 'aangifte burgerlijke aansprakelijkheid' gebruikt te worden.

Bij een ongeval met lichamelijk letsel dient het formulier 'lichamelijke schade' gebruikt te worden.

De ingevulde formulieren dienen doorgestuurd te worden naar het secretariaat van de Federatie: secretariaat@vlaamseschuttersgilden.be

Per post naar: FVHS, Hazenpark 15, 9800 Deinze

Alleen volledig ingevulde formulieren kunnen in behandeling genomen worden.

Wij bezorgen de formulieren aan de verzekeringsmakelaar, eventueel met de nodige toelichting.

Mocht er bijkomende informatie nodig zijn, dan zal de makelaar contact opnemen met de betrokken persoon of personen.

Tip: verzamel zelf zoveel als mogelijk informatie, incl. foto's.

Surf eens naar

<https://www.vlaamseschuttersgilden.be>

Zijn er zaken die jij ook graag op de website zou zien, staat er ergens een onduidelijkheid/foutje, ontbreekt er info over uw gilde/schutterij: graag een mailtje naar redactie@vlaamseschuttersgilden.be

Heeft uw gilde/schutterij een website of een plaats op sociale media?
Laat het ons weten!

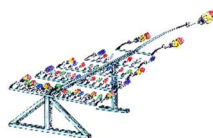
Geachte voorzitter, secretaris, webmaster,

Momenteel weten we echter maar van een aantal gilden dat ze actief zijn op het internet. Vandaar deze oproep, heeft uw gilde/schutterij een website en/of sociale media, laat het ons weten. Zo kunnen wij ook onze website uitbreiden met nuttige informatie.

De link(s) van uw website en/of sociale-mediakanalen mag u doormailen naar de redactie die al deze informatie verzamelt voor publicatie op de website van de Federatie.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Ontvang het tijdschrift per e-mail.

Ontvang je graag het nieuwe tijdschrift en/of nieuwsbrief vanaf deze zijn verschenen?
Stuur je e-mailadres samen met de naam van uw gilde of schutterij naar redactie@vlaamseschuttersgilden.be en gebruik als onderwerp "Inschrijven tijdschrift".

Wil je het tijdschrift en/of nieuwsbrief niet meer ontvangen?
Stuur dan een mail met als onderwerp "Uitschrijven tijdschrift" naar redactie@vlaamseschuttersgilden.be.

Wil je volledig op de hoogte blijven van alles wat reilt en zeilt binnen de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden?

Surf dan naar www.vlaamseschuttersgilden.be

Teksten en/of foto's voor het tijdschrift nr. 65 insturen voor 15 maart 2026 naar onderstaand mailadres:

redactie@vlaamseschuttersgilden.be
